

Københavns Kommunes Socialforvaltning

# Evaluering af udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen

Februar 2013

## Indhold

<b>1.0 Resumé og hovedkonklusioner .....</b>	<b>3</b>
1.1 Udvikling på skoleområdet i forhold til tilført budget.....	3
1.2 Implementering af udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen .....	3
1.3 Skolesocialrådgiverordningen på privat- og specialskoler.....	5
1.4 Virkning af skolesocialrådgiverordningen.....	5
1.5 Vurdering af skolesocialrådgiverordningen .....	5
<b>2.0 Evalueringens formål og metoder .....</b>	<b>7</b>
2.1 Metoder.....	7
2.2 Resultater fra slutevalueringen af Projekt Socialrådgivere på Skolerne .....	9
<b>3.0 Om skolesocialrådgiverordningen .....</b>	<b>10</b>
3.1 Udvikling på skoleområdet i forhold til tilført budget.....	12
<b>4.0 Implementering af skolesocialrådgiverordningen .....</b>	<b>14</b>
4.1. Opstart på nye skoler og organisering af skolesocialrådgiverordningen .....	14
4.1.1 Etablering af styregruppe og/eller koordineringsgrupper .....	14
4.1.2 Forankring af skolesocialrådgivere på stor og lille model i Børnefamilieenheden .....	15
4.1.3 Forankring på skolen .....	16
4.1.4 Udfordringer i forbindelse med udvidelse af skolesocialrådgiverordningen.....	18
4.2 Skolesocialrådgiverens opgavevaretagelse .....	20
4.2.1 Skolesocialrådgiverens overordnede tidsforbrug .....	20
4.2.2 Skolesocialrådgiveren som en del af ressourcecenteret .....	22
4.2.3 Rådgivning af lærere.....	24
4.2.4 Skolesocialrådgiverens rådgivningsforløb med elever og forældre .....	25
4.4 Skolesocialrådgivere på 1 privatskole og 2 specialskoler .....	28
<b>5.0 Virkning af skolesocialrådgiverordningen .....</b>	<b>30</b>
5.1. Rådgivningsforløbenes virkning på elevernes trivsel .....	30
5.2 Rådgivningsforløbs virkning i forhold til antallet af underretninger.....	32
<b>6.0 Vurdering af skolesocialrådgiverordningen .....</b>	<b>34</b>
6.1 Skolesocialrådgiverordningen understøtter den tidlige indsats.....	34
6.2 Skolesocialrådgiverordningen skaber brobygning mellem familier, skole og børnefamilieenhed.....	35
6.3 Tilfredshed med udvidelse af skolesocialrådgiverordningen .....	37
<b>Bilag 1 oversigt over skoler i skolesocialrådgiverordningen januar 2013 .....</b>	<b>39</b>

## 1.0 Resumé og hovedkonklusioner

Skolesocialrådgiverordningen er et samarbejde mellem Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltningen. Ordningen har til formål at forebygge, at elever i vanskeligheder og deres familier støttes så tidligt som muligt, så en eventuel sag i det sociale system ikke er nødvendig. Skolesocialrådgiverordningen, der har fungeret på 29 udsatte skoler siden 2007, blev i 2011 udvidet til at dække alle 56 almene distriktsskoler, 1 privatskole og 2 specialskoler i København. Idet skolerne har forskellige belastningsgrad blev der i forbindelse med udvidelsen etableret en stor, en lille I og lille II model af skolesocialrådgiverordningen, hvor skolerne har en skolesocialrådgiver tilknyttet henholdsvis 2 dage, 1 dag eller en ½ dag om ugen.

Formålet med evalueringen af udvidelsen er, at følge op på implementeringen af ordningen på de nye skoler samt medarbejdernes tilfredshed med og virkningen af ordningen. Resultaterne i denne evaluering sammenholdes med resultaterne fra slutevalueringen af pilotprojektet fra 2010.

Der er afsat midler til skolesocialrådgiverordningen, herunder udvidelsen, fra 2011 til og med 2014. Denne evaluering viser, som slutevalueringen af pilotprojektet, at ordningen på de nye skoler har haft en stor virkning på skolernes indsats for elever i vanskeligheder samt samarbejdet mellem skoler og Børnefamiliecenter København. 99 % af skoleledere, skolesocialrådgivere og afdelingsledere fra Børnefamiliecenter København vurderer, at ordningen er med til at forebygge, at elevers eventuelle vanskeligheder udvikler sig.

### 1.1 Udvikling på skoleområdet i forhold til tilført budget

I Budget 2011 blev der afsat 12 mio. kr. til fortsættelse og udvidelse af skolesocialrådgiverordningen. Siden Socialudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget godkendte fortsættelsen og udvidelsen af ordningen, er der sket ændringer i antallet af skoler og antal af elever, der medfører at det ikke er muligt at have samme serviceniveau i 2013 og 2014 som i 2011. 2 specialskoler og folkeskoledelen af Sankt Annæ Gymnasium har fået tilknyttet en skolesocialrådgiver og 3 almene distriktsskoler på City-Østerbro er på lille model II for at privatskolen Det Kgl. Vajsenhus kan indgå i ordningen. Disse udvidelser finansieres pt. af midler afsat til kompetenceudvikling og enkelte børnefamilieenhedernes egen budgetramme. Herudover er børnetallet i København generelt stigende. Fra medio 2012 til medio 2013 forventes antallet af elever på de almene distriktsskoler f.eks. at stige med ca. 750 elever. Evalueringen af viser herudover, at skolerne på lille model II, hvor socialrådgiveren er på skolen 2-3 timer om ugen vurderer, at skolesocialrådgiveren har for lidt tid på skolen, hvilket betyder, at der ikke er tid til samarbejde med elever og forældre.

Hvis ovenstående behov skal indfries, og serviceniveauet fastholdes som ved udvidelsen i 2011, kræver det en budgettilførsel på i alt 664.500 kr. På denne baggrund anbefales det, at Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltningen arbejder videre for at en budgettilførsel til skolesocialrådgiverordningen. Herudover bør der ligeledes ses nærmere på fordelingsnøglen i forhold til fordelingen af skolesocialrådgiverstøtte i ordningen, idet skoledistrikter ændrer sig og størrelse og belastningsgrader på skolerne ændrer sig.

### 1.2 Implementering af udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen

Evalueringen viser, at der fortsat skal arbejdes med det ledelsesmæssige samarbejde og fokus i Børne- og Ungdomsforvaltningen og Socialforvaltningen. Udvidelsen har medført mere end en fordobling af skoler i

ordningen, hvilket har betydet, at de styre- og koordineringsgrupperne, der har været i hvert område, skulle reetablere sig. Siden udvidelsen er 2 lokale styregrupper dog lukket ned. Andre samarbejdstiltag mellem Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltning viser, at der er en generel udfordring i at få en mødestruktur op at stå mellem de forvaltningsområder. Øget samarbejde er et fokusområde for de 2 forvaltninger, så samarbejdsprojekterne bliver ikke mindre. Derfor anbefales det, at der arbejdes videre med at udvikle velfungerende mødestrukturer for lokale ledere i de 2 forvaltninger.

I forhold til skolesocialrådgivernes forankring i børnefamilieenhederne vurderer deres afdelingsledere såvel som skolesocialrådgiverne, at de er godt forankret i enheden. Skolesocialrådgivere på lille model, der oftest arbejder deltid som f.eks. skolesocialrådgiver og undersøgelsessagsbehandler, føler sig en smule bedre forankret i enheden end skolesocialrådgiverne på stor model, der kun er 1 dag om ugen i børnefamilieenheden. Evalueringen viser dog også, at der stadig et udviklingspotentiale i at arbejde systematisk med skolesocialrådgiverfunktionen i børnefamilieenhederne, eksempelvis ved faste netværksmøder i forbindelse med underretninger. Når det kommer til forankring på skolerne, viser evalueringen at kendskab og brug af skolesocialrådgiver er stigende. Der er her forskel på, hvorledes skolesocialrådgivere på lille og stor model vurderer, om der gøres nok brug af skolesocialrådgiverne, hvilket tyder på, at den lille model af skolesocialrådgiverordningen udnyttes fuldt ud på skolerne.

Evalueringen viser, at der har været udfordringer med etablering af lille model I og II af skolesocialrådgiverordningen. Det er især det, at skolesocialrådgivere på lille model ofte har en delt funktion samt at skolesocialrådgiveren er tilknyttet mere end 2 skoler, der opleves som problematiske. Der er dog en tendens til, at skolesocialrådgivere på stor model, oplever udfordringer på lille model som mere problematiske end skolesocialrådgivere på lille model. Det er således dem, som *ikke* selv arbejder på lille model, der oplever tilværelsen på lille model som problematisk. Herudover er der en generel vurdering, at de ressourcer der ligger i lille model II er for lidt i forhold til at yde en sammenhængende indsats på skolen. Det anbefales derfor, at der arbejdes for at finde finansiering til, at alle skoler på lille model II overgår til lille model I.

Alle skolesocialrådgivere varetager overordnet de samme funktioner på skolerne. Ifølge konceptet for ordningen skal skolesocialrådgivere på lille model prioritere deres tid på rådgivning af lærere og deltagelse i ressourcecenterets arbejde frem for rådgivningsforløb for elever og/eller forældre. Skolesocialrådgiverne på lille og stor model ser dog ud til at bruge deres tid stort set ens. Evalueringen viser, at skolesocialrådgiverne bruger over halvdelen af deres tid på skolen til rådgivning af lærere, elever og forældre, deltagelse i tværs møder mv. Der er sket et fald i den tid, der bruges på forberedelse, koordinering samt mødedeltagelse i børnefamilieenheden, hvilket tyder på, at skolesocialrådgiverne med årene bliver brugt mere og mere til arbejdet direkte på skolen og med elever og/eller forældre.

Evalueringen viser, at lærerne oftest gør brug af skolesocialrådgiverne i forbindelse med elever, der har bekymrende fravær og i forhold til udarbejdelse af underretninger, men at skolesocialrådgiverne f.eks. ikke bruges i forbindelse med udarbejdelse af skoleudtalelser, selvom dette er en opgave i konceptet for ordningen. En skoleudtalelse indgår som et vigtigt element i en børnesag, hvorfor der er et udviklingspotentiale i at arbejde med at kvalificere skoleudtalelserne ligesom det sker med underretninger.

I skoleårene 2010-2011 og 2011-2012 har skolesocialrådgiverne på stor model haft direkte kontakt med 1.087 børn og/eller forældre. 509 i skoleåret 2010-2011 og 578 i skoleåret 2011-2012. Til sammenligning havde skolesocialrådgiverne inden udvidelsen af ordningen i skoleåret 2008-2009 kontakt til 386 børn og/eller forældre. Generelt er der, siden pilotprojektet, sket en udvikling mod, at det er yngre elever skole-

socialrådgiverne har kontakt til. Siden slutevalueringen af pilotprojektet er andelen af elever, skolesocialrådgiverne har kontakt med fra 0.-4. klasse steget fra 40 % til 51 %, hvilket tyder på, at skolesocialrådgiverne er med til at sætte tidligere ind i forhold til alder såvel som bekymring.

### **1.3 Skolesocialrådgiverordningen på privat- og specialskoler**

I løbet af 2011 blev den private grundskole Det Kgl. Vajsenhus og de to specialskoler Engskolen og Frederiksgård tilføjet skolesocialrådgiverordningen. Evalueringen viser, at skolesocialrådgiverordningen er godt implementeret på de 3 skoler. Alle 3 skoler har en udfordring omkring, at deres elever kommer fra hele byen, hvilket kræver en ekstra indsats fra skolesocialrådgiverens side i forhold til at skulle brobygge til alle 8 børnefamilieenheder i Børnefamiliecenter København, Handicapcenter København og evt. andre kommuner.

Formålet med skolesocialrådgiverordningen er at forebygge, at elevers vanskeligheder udvikler sig i en sådan grad, at der er behov for en social foranstaltning. 38 % af eleverne på Frederiksgård Skole og 22 % af eleverne på Engskolen har dog en aktiv børnesag (underretning, børnefaglig undersøgelser eller foranstaltning), hvilket kan tyde på, at elevgruppen ligger uden for ordningens målgruppe. Skolerne italesætter dog et stort behov for brobygning til Børnefamiliecenter og Handicapcenter København. Det anbefales således, at det undersøges, hvorvidt skolerne har behov, der ligger i den tidlige indsats hos skolesocialrådgiveren, eller om skolerne i højere grad har behov for øget brobygning til myndighedsdelen af Børnefamiliecenter og Handicapcenter København.

### **1.4 Virkning af skolesocialrådgiverordningen**

Evalueringen viser, at skolesocialrådgivernes rådgivningsforløb på stor model har haft en positiv virkning i forhold til elevernes trivsel. Når det kommer til rådgivningsforløb, der bunder i fravær, sker der et fald på 10 % point i andelen af elever, hvor der er bekymring eller stor bekymring for elevens fravær.

Skolesocialrådgivernes indsats ser også ud til at have en positiv virkning på elevernes evne til at håndtere konflikter, idet der sker et fald på 22 % point i andelen af de elever, vurderes til i mindre grad at kunne håndtere konflikter. Skolesocialrådgivernes indsats har ligeledes en positiv virkning på, hvorvidt familierne støtter op omkring barnets skolegang, idet der sker en stigning på 6 % point i andelen af familier der i nogen eller høj grad vurderes til at støtte op om deres barns skolegang.

Evalueringen viser, i tråd med slutevalueringen, at skolesocialrådgiverordningen medfører en forbedring af kvaliteten af underretninger, idet alle afdelingsledere for undersøgelsesgrupperne angiver, at kvaliteten af og indholdet i underretninger fra de nye skoler er forbedret. I forlængelse heraf viser evalueringen, at antallet af sendte underretninger, i de rådgivningsforløb skolesocialrådgiveren har haft, samlet set er faldet fra 9,4 til 6,3 pr. skolesocialrådgiver fra skoleåret 2007-2008 til skoleåret 2011-2012.

### **1.5 Vurdering af skolesocialrådgiverordningen**

Det er et fastsat succeskriterium for skolesocialrådgiverordningen, at 80 % af de involverede aktører skal udtrykke tilfredshed med ordningen. Til sammenligning med slutevalueringen af pilotordningen fra 2010, er

der en stigende tilfredshed. Evalueringen viser, at der er en samlet tilfredshed på 98 %, hvilket er en stigning på 24 % point. Blandt de nye skoleledere er der en tilfredshedsgrad på 100 %. Det ser således ud til, at de nye skoler har haft lettere ved at implementere og gøre brug skolesocialrådgiverfunktionen, end tilfældet var i pilotprojektet.

I forhold til slutevalueringen ses der en forbedring fra 70 % til 92 % i, hvorvidt ordningen er med til at fremme kommunikationen mellem familie og børnefamilieenhed. Samme udvikling er gældende i forhold til vurderingen af, hvorvidt ordningen fremmer dialog mellem skole og familier, idet der er sket en forbedring fra 57 % til 88 %.

95 % af skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgivere vurderer, at skolesocialrådgiverordningen fremmer forståelse og dialog mellem skole og børnefamilieenhed, hvilket er en forbedring på 19 % point siden opstarten af ordningen. Der er således bred enighed om, at skolesocialrådgiverordningen på de nye skoler har medført et forbedret samarbejde mellem skole og børnefamilieenhed. Det er især på medarbejderniveauet – i samarbejdet mellem skolesocialrådgivere, lærere myndighedssagsbehandlere – at der mærkes en forskel. Der er siden opstart af pilotprojektet sket en forbedring fra 65 % til 96 %, i vurderingen af, hvorvidt skolesocialrådgiverordningen medfører et forbedret samarbejde på medarbejderniveau.

## 2.0 Evalueringens formål og metoder

Formålet med evalueringen af udvidelsen er at evaluere implementeringen af ordningen på de nye skoler. Herudover følges der op på tilfredsheden med ordningen samt ordningens virkninger. Evalueringen vil bl.a. klarlægge følgende:

- Implementeringen af ordningen med et særligt fokus på skoler med skolesocialrådgiver tilknyttet 1 dag om ugen (lille model) samt skolesocialrådgiver med delte funktioner.
- Hvordan skolesocialrådgiverfunktionen indholdsudfyldes på lille model
- Implementering og udbytte af ordningen på 1 privatskole og 2 specialskoler.
- Antallet af børn og familier der har været i kontakt med en skolesocialrådgiver, herunder hvilken støtte der er iværksat
- Tilfredsheden med ordningen på skolerne og i Børnefamiliecenter København
- Hvorledes omstruktureringer af skoleområdet i forhold til distrikter og antal skoler har påvirket ordningen.

Ordningen evalueres ud fra den målsætning, at skolesocialrådgiverne, i samarbejde med skolen, skal understøtte den tidlige indsats på skolerne ved at iværksætte relevant tilbud om støtte i skoleregi og/eller sikre, at man i Børnefamiliecenter København går videre med sagen.

Evalueringen er bygget op omkring tre fokusområder:

- **Implementering** af skolesocialrådgiverfunktionen
- Aktørernes **vurdering** af ordningen
- Den **virkning** ordningen har haft for de elever, skolesocialrådgiverne har haft kontakt med

Fokusområderne vedrører de mål, der er beskrevet i konceptet for skolesocialrådgiverordningen samt andre temaer, der er relevante for at kunne foretage en samlet vurdering af udvidelsen af ordningen. Der er således i evalueringen fokus på, hvorvidt de mål der er sat for indsatsen opfyldes, om indsatsens faktiske forudsætninger er som specificeret, om indsatsen er blevet gennemført som planlagt og de opnåede resultater, herunder om disse er i overensstemmelse med de tilsigtede som illustreret i forandringsteorien.

### 2.1 Metoder

Der er i evalueringen anvendt følgende kvalitative og kvantitative metoder til at undersøge implementeringen og virkningen af ordningen:

- Analyse af registrering af sager samt registrering af tid/aktiviteter
- Spørgeskemaer
- Fokusgruppeinterview

Analysen af registrering af sager giver et indblik i, hvor mange børn/unge/familier skolesocialrådgiverne på stor model har haft kontakt til, hvilke vanskeligheder disse har haft, hvilke personer der kontakter skolesocialrådgiveren, samt hvilke løsninger der findes til at afhjælpe problemerne. Analysen af registrering af tid/aktiviteter giver et indblik i, hvor meget af skolesocialrådgiverens tid der går med rådgivning af lærere og andre aktiviteter i skoleregi, f.eks. deltagelse i tværfaglige fora på skolen.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at få et indblik i deltagerens vurdering af implementeringen af ordningen på de nye skoler, herunder hvorvidt ordningen er medvirkende til at forebygge, at bekymringsbørn og -familiers problemer udvikler sig. Spørgeskemaundersøgelsen består af elektroniske skemaer, der er sendt ud til skolesocialrådgivere, afdelingsledere i Børnefamiliecenter København samt skoleledere på nye skoler i ordningen. For kvalitativt at uddybe de tendenser, der afspejles i analyserne og spørgeske-

mabesvarelsenerne, er der foretaget en række fokusgruppeinterviews. Der er foretaget tre fokusgruppeinterview med repræsentanter fra skoleledelsen og et fokusgruppeinterview med skolesocialrådgiverne og afdelingsledere i Børnefamiliecenter København.

Figuren illustrerer, hvilke kvantitative og kvalitative metoder der er brugt til at belyse og evaluere delelementerne i slutevalueringen:

<b>Metoder der bruges til at belyse de enkelte delelementer i evalueringen</b>			
	Implementering af ordningen	Vurdering af ordningen	Virkning af ordningen
Analyse af registreringer af sager			
Analyse af registrering af tid			
Spørgeskema: Skolesocialrådgivere, skoleledere fra nye skoler i ordningen og afdelingsledere i BFCK			
Fokusgruppeinterview: Skolesocialrådgivere, skoleledere fra nye skoler i ordningen og afdelingsledere i BFCK			



## 2.2 Resultater fra slutevalueringen af Projekt Socialrådgivere på Skolerne

Fra 2007 modtog Socialforvaltningen midler til at ansætte 10½ socialrådgivere, som blev tilknyttet de 25 mest udsatte skoler i København. I 2009 modtog Socialforvaltningen yderligere midler, der resulterede i udvidelse af projektet, hvorefter 14½ socialrådgivere var tilknyttet de 29 mest udsatte skoler. Der er foretaget en halvvejsevaluering af pilotprojektet i 2008 og en slutevaluering i 2010. Begge evalueringer samler op på implementering af pilotprojektet. Evalueringernes resultater bygger på en omfattende dataindsamling bestående af registrering af sager, tid og aktiviteter, spørgeskemaer til skolesocialrådgivere, skoleledere, områdechefer i Børnefamiliecenter København samt lærere og socialrådgivere, interviews og casebeskrivelser.

Resultaterne fra slutevalueringen i 2010 viser, at projektet med socialrådgivere på skoler var en succes, som man ønskede at gøre permanent. Ordningen blev erklæret en succes bl.a. på baggrund af, at ordningen var med til at fremme dialogen og samarbejdet mellem skoler og børnefamilieenheder, hvilket medførte en markant øgning af det tværfaglige, tværprofessionelle og tværsektorielle samarbejde. Endvidere resulterede ordningen i en brobygningsfunktion gennem forbedret kommunikationen mellem familierne og det sociale system og derudover mellem familierne og skolerne. Dette kom blandt andet til udtryk ved en styrket forståelse og dialog, og ved at sagsbehandlerne i børnefamilieenheden oplevede det som nemmere at arbejde med familierne, når de allerede havde talt med socialrådgiveren på skolerne. Evalueringen viste, at medarbejdere på skoler og i børnefamilieenheder generelt oplevede, at ordningen styrkede mulighederne for at forebygge, at elevers vanskeligheder udviklede sig. Dette kom blandt andet til udtryk ved, at det bekymrende fravær blandt eleverne faldt, og at kvaliteten i underretningerne var forbedret. Antallet af elever med alvorligt bekymrende fravær på de deltagende skoler faldt således med 1,3 % point fra 3,0 % til 1,7 %.

På baggrund af evalueringens resultater blev det anbefalet at gøre ordningen permanent, men også at ordningens rutiner og systematik blev justeret i forhold til skolesocialrådgiverfunktionens opgaver og rolle på skolen, såvel som i børnefamilieenhederne. Det blev således anbefalet, at der blev arbejdet videre med retningslinjer og procedurebeskrivelser for socialrådgiverfunktionen.

### 3.0 Om skolesocialrådgiverordningen

I budget 2011 blev det besluttet, at Socialforvaltningen årligt skulle modtage 12 mio. kr. i årene 2011-2014 til at fortsætte og udvide skolesocialrådgiverordningen. Fra 2007-2010 havde 29 af de mest udsatte almene distriktsskoler i et pilotprojekt haft tilknyttet en skolesocialrådgiver. Fra 2011-2014 har 59 skoler tilknyttet en skolesocialrådgiver. 34 almene distriktsskoler er på stor model – med en socialrådgiver 2 dage om ugen, 22 almene distriktsskoler er på lille model I – med en socialrådgiver 1 dag om ugen og 4 almene distriktsskoler, 1 privatskole og 2 specialskoler er på lille model II – med en socialrådgiver ½ dag om ugen (bilag 1). Tildelingen af skolesocialrådgiverstøtte til skolerne er fordelt på baggrund af antallet af elever samt andelen af elever, der har forældre, som modtager førtidspension eller kontanthjælp. Nedenstående tabel illustrerer differentiering i den samlede socialrådgiverordning efter udvidelsen af ordningen.

Oversigt over socialrådgiverordningens tre modeller		
Modeltype	Hvor mange dage er socialrådgiveren tilknyttet hver enkelt skole?	Hvor mange skoler er en del af modellen?
Stor model	2 dage om ugen	34 almene distriktsskoler
Lille model I	1 dag om ugen	22 almene distriktsskoler
Lille model II	½ dag om ugen	4 almene distriktsskoler, 1 privatskole og 2 specialskoler

Skolesocialrådgiverordningen er et samarbejde mellem Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltningen. Ordningen er en del af Københavns Kommunes strategi for arbejdet med udsatte børn, unge og deres familier, og ordningen skal ses som en styrkelse af den tidlige og forebyggende indsats rettet mod børn og unge i faldende trivsel samt sårbare og udsatte børn og unge i København.

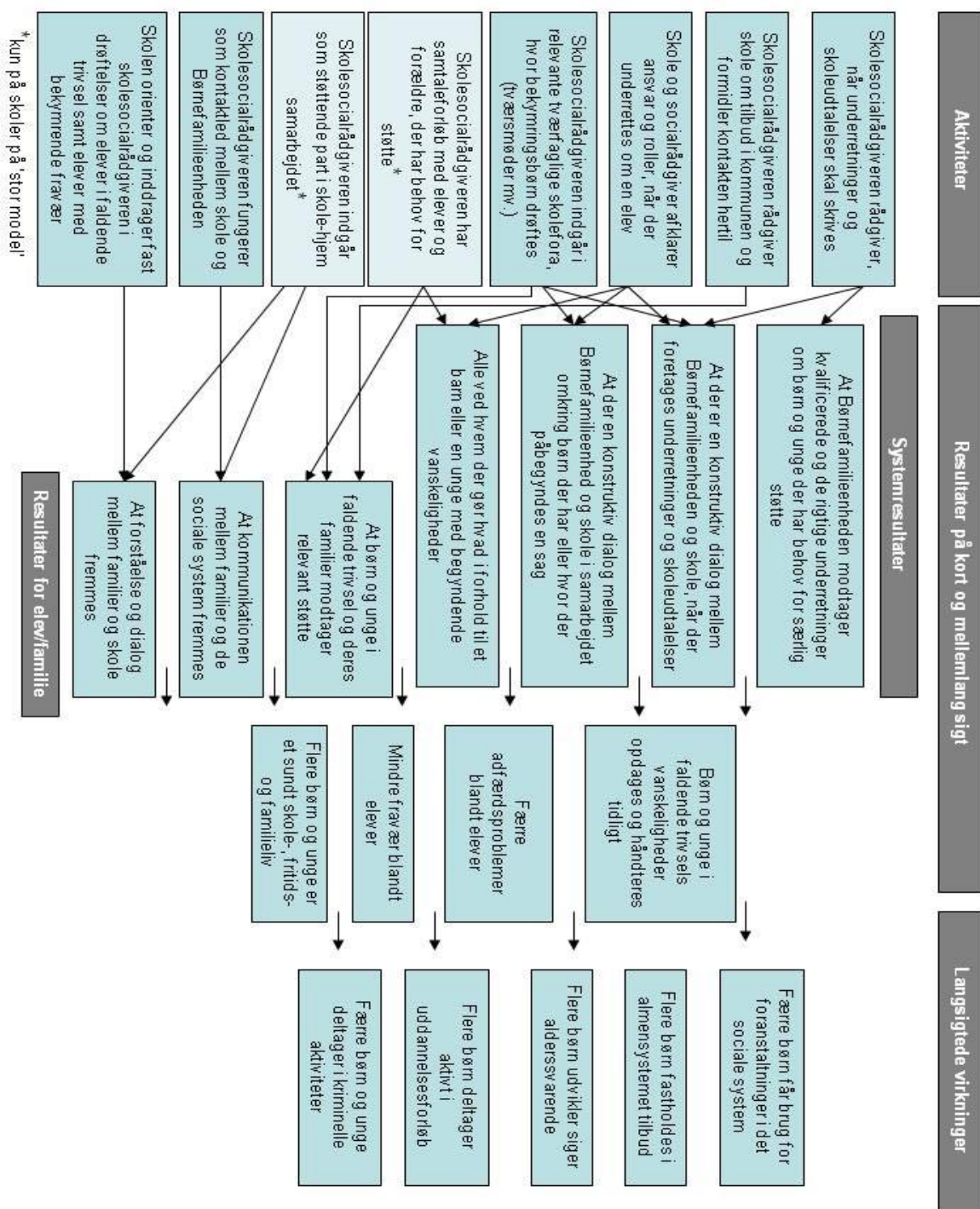
Skolesocialrådgiverne fungerer som børnefamilieenhedernes forpost og skal i samarbejde med skolen sikre at relevant støtte til elever med sociale eller adfærdsmæssige vanskeligheder samt deres familier tilbydes så tidligt som muligt. Formålet med skolesocialrådgivernes indsats er:

- At yde en tidlig indsats, således elevens vanskeligheder ikke udvikler sig
- At fremme kommunikationen mellem familien og det sociale system
- At fremme den gensidige forståelse og dialog mellem familien og skolen, når der er bekymringer for en elevs trivsel
- At understøtte og sikre dialogen mellem børnefamilieenhed og skole, når der foretages underretninger og skoleudtalelser i forhold til skolens elever
- At understøtte skolerne i udarbejdelsen af kvalificerede underretninger om elever med behov for særlig støtte, hvis vanskelighederne ikke kan afhjælpes gennem de støttefunktioner skolen normalt anvender

Skolesocialrådgiverne skal således understøtte skolen i arbejdet med børn og unge i faldende trivsel samt sårbare og udsatte børn og unge. Dette indebærer bl.a. understøttelse af fastholdelse i alment systemet samt medkoordinering af indsatsen for de elever, der hører under Servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge. Skolesocialrådgivernes rådgivningstilbud til elever og forældre falder under Servicelovens § 11, stk. 3 om åben rådgivning og vejledning. Skolesocialrådgiverfunktion er således udelukkende en tidlig forebyggende indsats med fokus på at understøtte skolernes indsats, før der er behov for en særlig støtte via Børnefamiliecenter København. Skolesocialrådgiverne er derved ikke sagsbehandlere på sager i børnefamilieenheden. Hvis en elev har en sag i Børnefamiliecenter København, er det således sagsbehandleren i Børnefamilie København, som skole og forældre mv. samarbejder med.

De forventede sammenhænge mellem skolesocialrådgivernes aktiviteter på skolen, resultater og langsigtede virkninger er illustreret i en forandringsteori. Forandringsteorien skal forstås som antagelser om, hvad der bringer Skolesocialrådgiverordningen til at fungere. Forandringsteorien er med andre ord antagelser

om, hvilke elementer i indsatsen der påvirker målgruppen gennem hvilke mekanismer. Den illustrerede forandringsteori giver et indblik i, hvilke tanker der ligger bag ordningen samt, hvilke temaer og aktiviteter der er relevante at fokusere på i evalueringen.



Udover selve skolesocialrådgivernes aktiviteter er ordningens succes ligeledes afhængig af skolesocialrådgivernes mulighed for at varetage de beskrevne arbejdsopgaver, herunder den lokale organisering og ledelsesmæssige opbakning fra områdechef og skoleleder mv. Det er således en vigtig faktor, at de forskellige aktører har en fælles forståelse for ordningens indhold og formål.

### 3.1 Udvikling på skoleområdet i forhold til tilført budget

I november 2010 vedtog Socialudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen med bemærkning om, at det skulle undersøges, om privatskolen Det Kgl. Vajsenhus kunne indgå i ordningen. Februar 2011 vedtog udvalgene en reduceret skolesocialrådgiverunderstøttelse til 3 almene distriktsskoler på City-Østerbro,<sup>1</sup> således Det Kgl. Vajsenhus kunne indgå i skolesocialrådgiverordningen.

I forbindelse med vedtagelsen af Børne- og Ungdomsforvaltningens Specialreform juni 2011 blev der som et pilotforsøg tilknyttet skolesocialrådgivere til 2 specialskoler. Midlerne til at tilknytte skolesocialrådgivere til specialskoler er taget fra kompetenceudviklingsmidlerne i ordningen. Fra skoleåret 2012-2013 har folkeskoleledelsen af Sankt Annæ Gymnasium fået tilknyttet en skolesocialrådgiver, hvilket finansieres af børnefamilieenheden i Valbys egen budgetramme. Herudover er børnetallet i København generelt stigende, hvilket har indvirkning på antallet af elever på almene distriktsskoler, såvel som antallet af almene distriktsskoler i København. Fra medio 2012 til medio 2013 forventes antallet af elever på de almene distriktsskoler f.eks. at stige med ca. 750 elever. I forlængelse heraf etableres der også nye skoler i København. I 2015 forventes der at åbne en nye skoler med plads til 1000 elever på Østerbro. Ligeledes sker der løbende ændringer af skole-distrikt. Senest på Amager, hvor nogle skoler har fået op til 100 elever flere/mindre i løbet af 2 skoleår, hvilket igen går ind og påvirker skolernes belastningsgrad.

I Budget 2011 blev der afsat 12 mio. kr. til fortsættelse og udvidelse af skolesocialrådgiverordningen. Siden Socialudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget godkendte fortsættelsen og udvidelsen af ordningen, er der sket ændringer i antallet af skoler, antal af elever samt ændringer i ordningen, der medfører at det ikke er muligt at have samme serviceniveau i 2013 og 2014 som i 2011. Følgende ekstra budgetbehov på i alt 664.500 kr. er opstået siden 2011:

Oversigt over budgetudfordringer i skolesocialrådgiverordningen		
	Finansieres inden for egnen ramme, da der ikke er tilført ekstrabudget	Manglende finansiering
3 almene skoler på City-Østerbro får lille model I frem for model II	-122.500	
Tilføjelse af Sankt Annæ til skolesocialrådgiverordningen	-122.500	
Fortsættelse med 2 specialskoler på lille model II i ordningen	-120.000	
Demografiregulering pga. et stigende antal elever		-177.000
Ny skole i Sydhavnen		-122.500
	<b>365.000</b>	<b>-299.500</b>

Evalueringen af udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen viser, at især skolerne på lille model II, hvor socialrådgiveren er på skolen 2-3 timer om ugen, vurderer, at skolesocialrådgiveren har for lidt tid på skolen, hvilket betyder, at der stort set ikke er tid til samarbejde med elever og forældre. Flere skoler på lille model II har et udtalt ønske om få lige så mange timer som lille model I.

<sup>1</sup> Sølvgades Skole, Den Classenske Legatskole og Heibergskolen.

På baggrund af ovenstående anbefales det, at Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltningen vurderer behovet for budgettilførsel til skolesocialrådgiverordningen. Herudover bør der ligeledes ses nærmere på fordelingsnøglen i forhold til fordelingen af skolesocialrådgiverstøtte i ordningen. Skoledistrikter ændrer sig og størrelse og belastningsgrader på skolerne ændrer sig. En mulig model kunne eks. være, at fordelingen blev revideret hvert andet år for at udnytte skolesocialrådgiverressourcerne i ordningen bedst muligt.

## 4.0 Implementering af skolesocialrådgiverordningen

Fra 2007-2010 fungerede skolesocialrådgiverordningen som et pilotforsøg på 25-29 af de mest udsatte almene distriktsskoler i København. Da ordningen i Budget 2011 blev forlænget og udvidet til alle distriktsskoler samt 2 specialskoler og 1 privatskole, blev der indført 3 modeller af ordningen. 34 almene distriktsskoler på stor model – med en socialrådgiver 2 dage om ugen, 22 almene distriktsskoler på lille model I – med en socialrådgiver 1 dag om ugen og 4 almene distriktsskoler skoler, 1 privatskole og 2 specialskoler på lille model II – med en socialrådgiver ½ dag om ugen. Det er tilknyttet 22,5 årsværk til skolesocialrådgiverordningen.

Siden 2011 har 59 skoler indgået i skolesocialrådgiverordningen. Udvidelsen medførte således mere end en fordobling af skoler i ordningen, såvel som en ny organisering ift. om skolerne er på stor model, lille model I eller II. På de følgende sider evalueres det, hvorledes man på de nye skoler og i Børnefamiliecenter København har implementeret skolesocialrådgiverordningens lille og store model, herunder implementeringen på 1 privatskole og 2 specialskoler. I forlængelse heraf kigges der nærmere på skolesocialrådgivernes forankring på de nye skoler og i børnefamilieenheden, herunder hvilke elever og forældre skolesocialrådgiveren arbejder med.

### 4.1. Opstart på nye skoler og organisering af skolesocialrådgiverordningen

I Februar 2011 vedtog Socialudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget fortsættelse og udvidelse af skolesocialrådgiverordningen. Pr. 1 marts 2011 havde størstedelen af alle de nye skoler tilknyttet en skolesocialrådgiver. Områdechefer i BUF og Børnefamiliecenter København, nye skoleledere, andre ressourcepersoner på skolen og skolesocialrådgivere var i slutningen af marts inviteret til kick-off arrangement, hvor ordningens indhold, organisering og metodiske tilgang blev præsenteret. Herudover deltog nye skolesocialrådgivere i et uddannelsesforløb med fokus på introduktion til Børne- og Ungdomsforvaltningen samt metoden Signs of Safety. Udover introduktionen til ordningen er der i 2011 udarbejdet et koncept for skolesocialrådgiverordningen, der beskriver indhold, organisering og økonomi i ordningen. I 2012 er der udarbejdet funktionsbeskrivelse af skolesocialrådgivernes rolle i skolernes ressourcecentre.

#### 4.1.1 Etablering af styregruppe og/eller koordineringsgrupper

Ifølge konceptet for skolesocialrådgiverordningen skal der være en styre- og/eller koordineringsgruppe i hvert område. Slutevalueringen af pilotprojektet fra 2010 viste, at der var etableret styregrupper i alle områder, men at der fortsat var udfordringer i forhold til mødedeltagelse og at tage ansvar for den lokale udvikling af ordningen. Slutevalueringen af pilotprojektet anbefalede derfor, at der blev arbejdet videre med etablering af styregrupper i områderne. Udvidelsen af ordningen medførte mere end en fordobling af skoler i ordningen, hvilket har betydet, at styre- og koordineringsgrupperne skulle reetablere sig.

Der er etableret styre- og/eller koordineringsgrupper for ordningen i 5 ud af 8 områder; Amager Øst-Vest, Nørrebro, Vesterbro, og Valby. I Bispebjerg har man forsøgt at etablere en gruppe, men på grund af Børne- og Ungdomsforvaltningens områdesammenlægning af Bispebjerg og Nørrebro er gruppen pt. på stand by. I Brønshøj-Husum-Vanløse har man nedlagt styregruppen og erstattet den med faste møder for skolesocial-

rådgivergruppen og har herudover store forventninger til programmet for bedre samarbejde mellem Børne- og Ungdomsforvaltningen og Socialforvaltningen og den mødestruktur, der kan opbygges her.

Andre samarbejdstiltag mellem Socialforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltning viser, at der er en generel udfordring i at få en mødestruktur op at stå mellem de forvaltningsområder. Også i forhold til oprettelse af tværfaglige grupper, samarbejde mellem Børnefamiliecenter København og sundhedsplejen samt socialrådgivere i daginstitutioner. Øget samarbejde er et fokusområde for de 2 forvaltninger, så samarbejdsprojekterne bliver ikke mindre. Derfor anbefales det, at der arbejdes videre med at udvikle velfungerende mødestrukturer for lokale ledere i de 2 forvaltninger.

#### 4.1.2 Forankring af skolesocialrådgivere på stor og lille model i Børnefamilieenheden

Udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen og etablering af flere modeller af ordningen indebærer, at skolesocialrådgiverfunktionen bliver udfyldt på flere forskellige måder end tidligere. Ifølge konceptet for skolesocialrådgiverordningen er skolesocialrådgiverne forankret i børnefamilieenhedens undersøgelsesgruppe, der håndterer alle nye underretninger, såvel som de børnefaglige undersøgelser. Skolesocialrådgiverne har ikke myndighedsansvar, men kan understøtte f.eks. undersøgelsesarbejde, hvis de har et særligt kendskab til barnet eller familien, som undersøgelsen omhandler. Slutevalueringen af pilotprojektet viste, at der var et bredt kendskab til skolesocialrådgiverfunktionen i børnefamilieenheden, men at der fortsat var behov for at arbejde med, hvorledes man kunne gøre optimalt brug af skolesocialrådgiverens faglighed og viden i arbejdet i f.eks. børne- og ungegrupperne.

*”Jeg har ikke min daglige gang i forvaltningen, og derfor er der selvfølgelig viden og handlinger, som ikke når mig. Men jeg har en oplevelse af en undersøgelsesgruppe, der tænker os ind i gruppen og gerne vil samarbejde.”* (skolesocialrådgiver – stor model)

Over halvdelen af alle skolesocialrådgiverne deltager i undersøgelsesgruppens møder hver uge eller hver 14. dag. 3 skolesocialrådgiver er dog ikke tilknyttet møderne i undersøgelsesgruppen, mens 5 er tilknyttet efter behov. Størstedelen af disse socialrådgivere kommer fra City-Østerbro. 3 skolesocialrådgivere deltager fast i handlegrupperne og/eller foranstaltningssgruppens møder. På Vesterbro har man en forsøgsordning med deltagelse i børnegruppens møder, mens man på Bispebjerg og Amager Øst har drøftet, hvorvidt man fremover skulle indgå i handlegruppernes møder. Flere nævner dog, at man har aftaler om, at skolesocialrådgiveren kan indkaldes, hvis det er relevant. I flere af områderne, hvor der er daginstitutionssocialrådgivere, forsøger man sig ligeledes med faste videndelingsmøder, men man oplever her en udfordring i at få møderne passet ind.

Inden udvidelsen var alle skoler i ordningen på, hvad der svarer til stor model, hvilket indebærer, at alle skolesocialrådgivere arbejdede fuld tid som skolesocialrådgivere. Ingen skolesocialrådgivere var tilknyttet mere end 2 skoler, bl.a. fordi halvvejsevalueringen af pilotprojektet viste, at det var for svært at have 3 skoler og 1 børnefamilieenhed som arbejdsplads. Udvidelsen af ordningen og etablering af lille model I og II har dog betydet, at størstedelen af skolesocialrådgiverne på lille model I og II fungerer som skolesocialrådgiver på deltid og f.eks. fungerer som sagsbehandler i undersøgelsesgruppen den resterende tid. Herudover er en lille gruppe skolesocialrådgivere tilknyttet 3-4 skoler.

7 ud af 8 afdelingsledere for undersøgelsesgruppen vurderer, at skolesocialrådgiverne både på stor og lille model i høj grad er forankret i børnefamilieenheden. Én vurderer, at skolesocialrådgiverne på stor model er

forankret i nogen grad. Skolesocialrådgivernes vurdering af deres forankring i børnefamilieenheden er ikke helt så positiv. 65 % af skolesocialrådgiverne på stor model og 56 % på lille model vurderer, at skolesocialrådgiverne er forankret i nogen grad i børnefamilieenheden. Skolesocialrådgiverne fra Brønshøj-Husum-Vanløse føler sig bedst forankret, idet 5 ud af 6 angiver, at de i høj grad føler sig forankret i enheden.

Skolesocialrådgiverne på lille model føler sig bedst forankret, idet 45 % vurderer, at de er forankret i høj grad. Dette tal for skolesocialrådgivere på stor model er 29 %. Der ser således ud til, at de skolesocialrådgivere, der er på lille model og oftest arbejder deltid som f.eks. undersøgelsessagsbehandler, føler sig bedre forankret i enheden end skolesocialrådgiverne på stor model, der kun er 1 dag om ugen i børnefamilieenheden, som en skolesocialrådgiver beskriver det:

*”Jo længere tid jeg har været i denne funktion, jo mindre oplever jeg mig som en del af børnefamilieenheden, og bliver jævnlige positivt overrasket over, hvor meget de tænker på mig som en del af dem.”* (skolesocialrådgiver stor model)

Afdelingslederne vurderer i høj grad, at skolesocialrådgiverne indgår i og understøtter undersøgelsesarbejdet, hvis skolesocialrådgiveren har kendskab til barnet eller den unge, der underrettes om. Alle afdelingsledere vurderer ligeledes, at skolesocialrådgiverfunktionen i høj grad fastholder fokus på det tværfaglige samarbejde med skolerne i børnefamilieenheden. Der er dog stadig et udviklingspotentiale i at arbejde systematisk med skolesocialrådgiverfunktionen i børnefamilieenhederne. Eksempelvis er det kun på Amager Øst og Vesterbro, at skolesocialrådgiverne orienteres fast, når enheden modtager en underretning om en elev fra en af skolesocialrådgiverens skoler, der har en børnesag. Ligeledes er det kun på Vesterbro, at man vurderer, at der i høj grad bliver gjort brug af netværksmøder med skole, familie mv. forud for/ved underretninger fra skolen. I de resterende børnefamilieenheder sker dette i nogen grad.

#### 4.1.3 Forankring på skolen

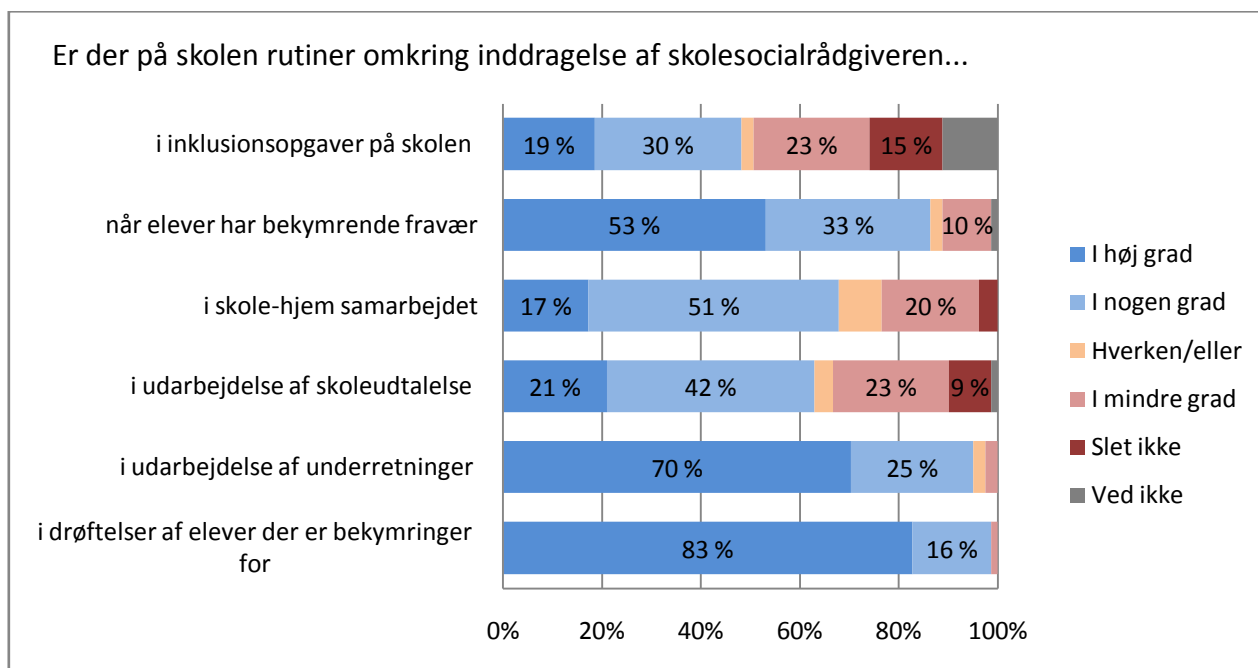
På skolerne er skolesocialrådgivernes forankring i høj grad bundet op på de faste mødefora, de deltager i, samt den person der fungerer som deres kontaktperson. Skolesocialrådgiverne skal være en fast del af skolens ressourcecenter samt deltage i relevante tværfaglige mødefora på skolen. Slutevalueringen af pilotforsøget viste, at kendskabet til skolesocialrådgiverfunktionen var støt stigende, men at skolerne stadig burde arbejde med at indarbejde skolesocialrådgiverfunktionen systematisk i skolens organisering, herunder udarbejdelse af beskrivelser af skolesocialrådgiverens opgaver på skolen.

Alle skolesocialrådgivere har en kontaktperson på skolen, og for størstedelen er der tale om den pædagogiske leder/souschefen. Det er dog ikke på alle skoler, der er udarbejdet skriftlige beskrivelser på skolesocialrådgiverfunktionen på skoler. 57 % af skolelederne fra de nye skoler i ordningen angiver, at der *ikke* er udarbejdet skriftlige beskrivelser af skolesocialrådgiverens funktion på skolen. 2 ud af 4 skoler på stor model har udarbejdet beskrivelser. På lille model har 10 ud af 24 skoler lokale funktionsbeskrivelser. Områdemæssigt er det i Brønshøj-Husum-Vanløse, at der er flest skoler, som har udarbejdet en lokal beskrivelse af skolesocialrådgivernes funktion på skolen. Tendensen er altså, at der ikke er en udbredt praksis for udarbejdelse af lokale skriftlige beskrivelser af skolesocialrådgiverfunktionen. I relation hertil oplever 33,9 % af skolelederne, afdelingsledere og skolesocialrådgiverne, at uklare definitioner og opgaver i høj grad eller nogen grad er en barriere. Ud af de 3 grupper er det skolesocialrådgiverne, der i højst grad oplever den begræn-



seede skriftlighed som en barriere. Af interviewene fremgår det, at socialrådgiveren nogle steder selv har udformet en beskrivelse af sine egne opgaver, som skolen nogle steder har lagt op på intranettet.

Som nedenstående figur viser, vurderer skoleledere og skolesocialrådgivere, at der på skolen især er udarbejdet rutiner omkring inddragelse af skolesocialrådgiveren i forhold til drøftelser af elever, der er bekymringer for, udarbejdelse af underretninger samt arbejdet med elever, der har bekymrende fravær. Det er især i forhold til inklusionsindsatsen og i forhold til udarbejdelse af skoleudtalelser, at det vurderes, at der endnu *ikke* er rutiner omkring inddragelsen af skolesocialrådgiveren.



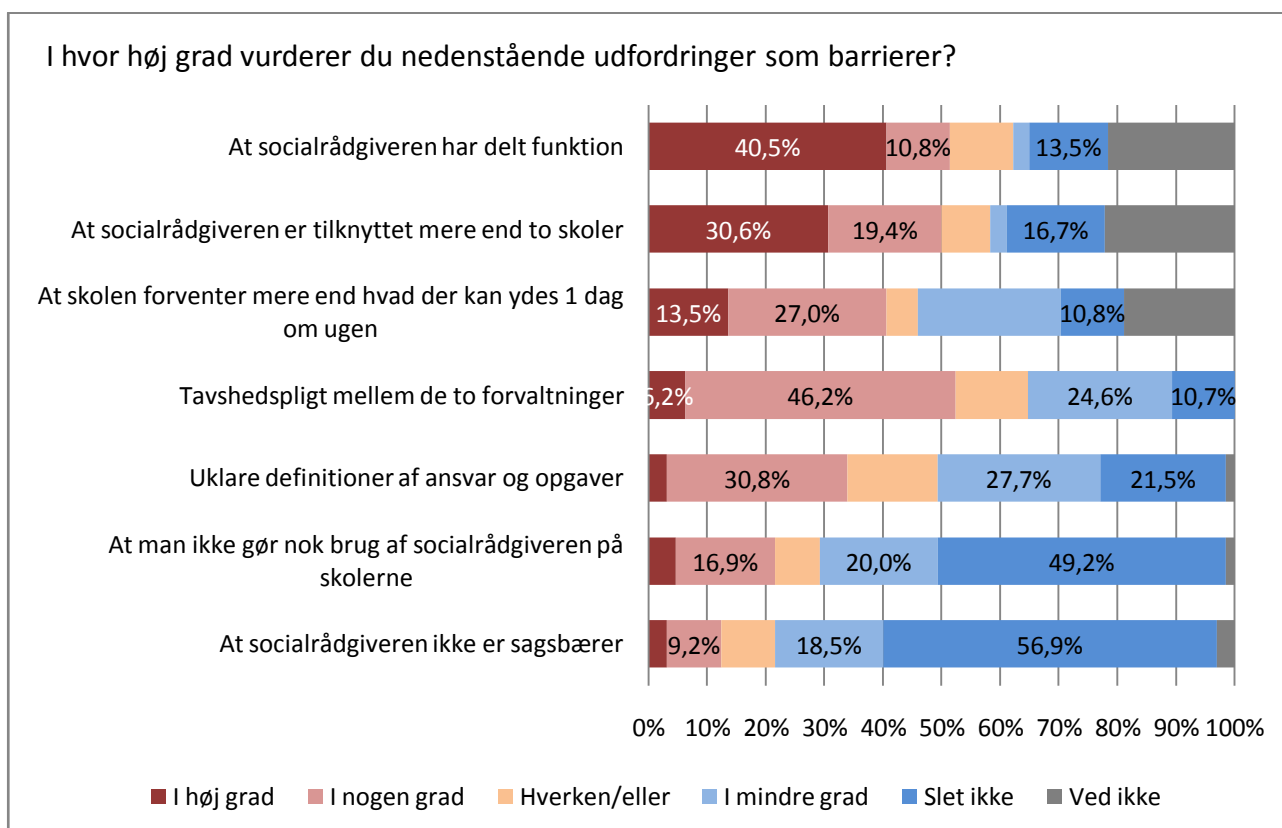
Generelt er skoleledernes vurderinger mere positive end skolesocialrådgivernes, uanset hvilke rutiner der er tale om, hvilket tyder på, at lederne fra et ledelsesmæssigt synspunkt oplever, at der er rutiner for skolesocialrådgiverens arbejde, men at skolesocialrådgiveren i hverdagen ikke oplever disse rutiner som tydelige i samme opfang som skolelederne.

Lærernes brug af skolesocialrådgiverne er ligeledes med til at styrke skolesocialrådgiverens forankring på skolen. I starten af pilotprojektet blev manglende brug af skolesocialrådgiveren vurderet som en udfordring, og selvom slutevalueringen viste, at kendskabet til og brugen af skolesocialrådgiveren var stødt stigende, vurderede 48 % af afdelingsledere i Børnefamiliecenter København, skoleledere og skolesocialrådgivere, at det i høj eller nogen grad var en udfordring, at man ikke gjorde nok brug af skolesocialrådgiveren på skolen. Dette tal er nu på faldet til 22 %. Der er her en stor forskel på, hvorledes skolesocialrådgivere på lille og stor model vurderer, at der ikke gøres nok brug af skolesocialrådgiverne, idet 39 % på stor model og kun 11 % på lille model vurderer dette som en udfordring. Dette kan tyde på, at skolesocialrådgiverne på lille model i det store hele udfylder deres tid på skolen med opgaver i højere grad end skolesocialrådgivere på stor model.

#### 4.1.4 Udfordringer i forbindelse med udvidelse af skolesocialrådgiverordningen

I forbindelse med udvidelse af skolesocialrådgiverordningen og etablering af lille model I og II blev en række potentielle udfordringer drøftet. Etableringen af lille model I/II har medført, at flertallet af skolesocialrådgiverne arbejder delt som skolesocialrådgivere og myndighedssagsbehandler, samt at en mindre gruppe skolesocialrådgivere er tilknyttet 3-4 skoler frem for 1-2.

Figuren nedenfor viser, en række af de udfordringer af skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgivere kan opleve som problematiske.

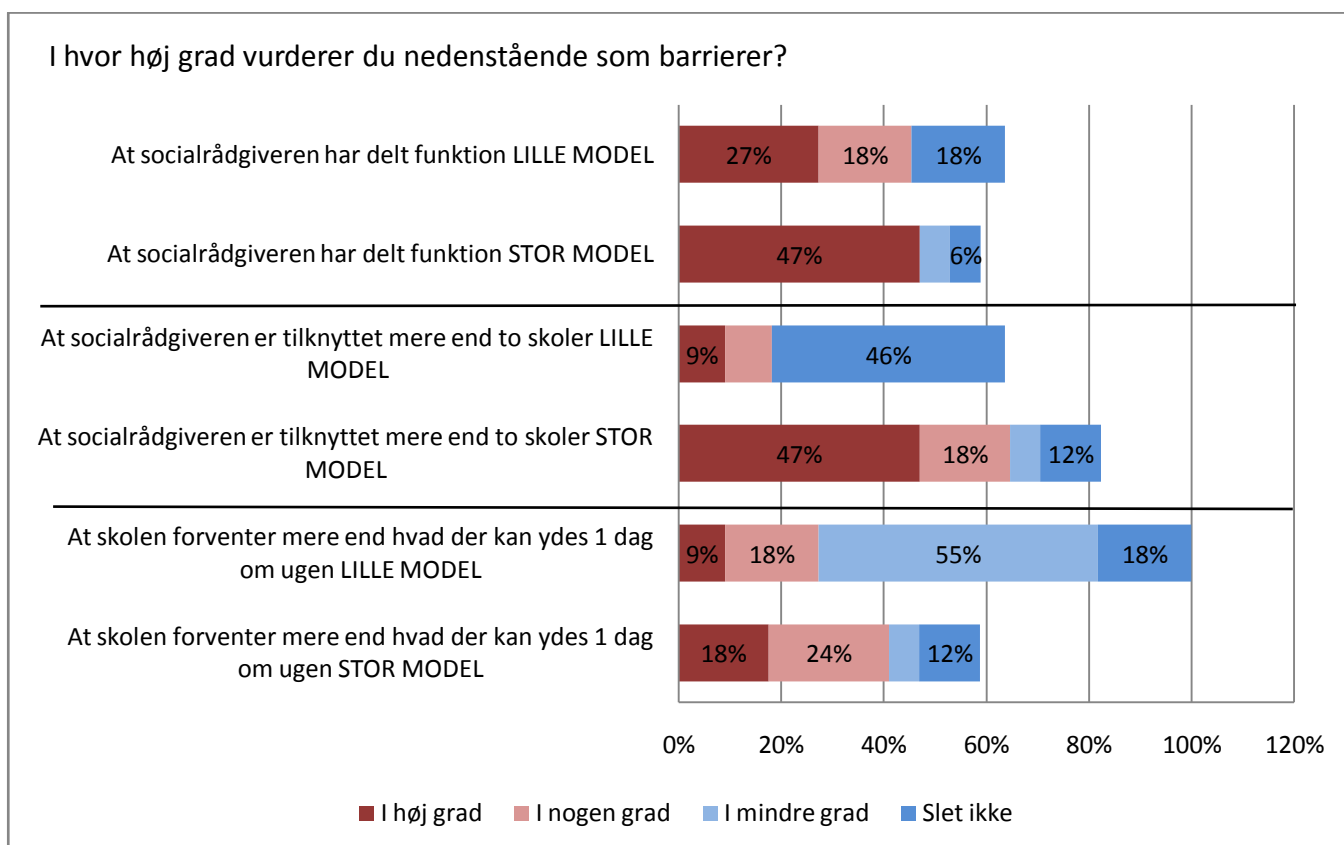


Siden opstarten af pilotprojektet har tavshedspligten mellem skoler og Socialforvaltningen været drøftet, og man har kontinuerligt arbejdet med, hvorledes man bedst samarbejder med familier ved brug af samtykkeerklæringer og gør brug af anonyme drøftelser mv. I slutevalueringen vurderede 21 %, at tavshedspligten i høj grad var en udfordring, mens det i denne evaluering kun er gældende for 6 %. Det tyder således på, at det kontinuerlige fokus på samarbejdet mellem skoler og ressourcepersoner fra andre enheder har haft en positiv indflydelse på tavshedspligten som en udfordring i samarbejdet. Det, at skolesocialrådgiveren ikke har en myndighedskompetence og er sagsbærer, vurderes ligeledes i mindre grad som en udfordring, idet tallet, for de der anser dette som en udfordring i høj eller nogen grad, er faldet fra 21 % til kun 12 %. Interviewene tyder på, at skolelederne påskønner, at skolesocialrådgiverne hovedfunktion er at gå ind og understøtte den tidlige indsats på skolen:

*"Det er rart for forældrene, at det er en anden end læreren, som tager snakken om f.eks. fravær. Og også at det heller ikke er sagsbehandleren. Rådgivningen foregår på skolen og fokus bliver ved med at være på barnet i skolen. Skolesocialrådgiveren er ikke ligeså farlig."* (skoleleder - lille model)

Det er især det, at skolesocialrådgivere på lille model ofte har en delt funktion, samt at skolesocialrådgiveren er tilknyttet mere end 2 skoler, der opleves som problematiske. Således oplever 52 % i høj eller nogen grad, at skolesocialrådgiverens delte funktion er en barriere, mens 50 % ser en udfordring, i at skolesocialrådgiveren kan være tilknyttet mere end 2 skoler. At fungere både som rådgivende skolesocialrådgiver samt myndighedssagsbehandler med kompetence til at tage afgørelse i en børnesag kan indebære udfordringer for socialrådgiveren i forhold til at navigere i, hvornår man har myndighedskompetence, og hvornår man ikke har. I praksis har man i Børnefamiliecenter Købehavn løst dette ved, at skolesocialrådgivere med delt funktion aldrig har undersøgelsessager, der indebærer elever fra en af de skoler, man er skolesocialrådgiver på. Skolen vil således kun møde socialrådgiveren som skolesocialrådgiver og aldrig som myndighedssagsbehandler.

Som nedenstående figur viser, er der en tendens til, at skolesocialrådgivere på stor model, oplever udfordringer på lille model som mere problematiske end skolesocialrådgivere på lille model. Det er således interessant, at de, som *ikke* selv arbejder på lille model, oplever tilværelsen på lille model som mere problematisk end dem, som faktisk arbejder på lille model til daglig. Nedenstående figur viser, hvorledes skolesocialrådgiverne vurderer en række barrierer.



Især opleves det på stor model i høj grad, at det er en barriere, at skolesocialrådgiverne er tilknyttet mere end to skoler. I forhold til dette viser interviewene, at der kan være udfordringer i forhold til fleksibilitet i relation til den tid, man bruger på de forskellige skoler. En skolesocialrådgiver i en delt stilling, der tidligere har været tilknyttet 3 skoler, har dog fundet ud af, at den bedste model for hende er at være fuldtidsskolesocialrådgiver med tilknytning til 4 skoler. I forhold til skolesocialrådgivere på lille model virker det som om,

den optimale løsning er at have én skole og fungere som myndighedssagsbehandler den resterende tid, da dette giver den største fleksibilitet til undersøgelsesgruppearbejdet.

På stor model oplever 47 % det i høj grad som en barriere, at skolesocialrådgiveren har en delt funktion, hvorimod kun 27 % på lille model har samme oplevelse. Samme tendens viser sig på spørgsmålet om forventningen til hvad, der kan ydes på 1 dag. Det interessante er dog også, at 73 % af skolesocialrådgiverne på lille model slet ikke eller i mindre grad oplever dette som en barriere. Kun skoleledere på lille model II direkte efterspurgte flere timer. 27 % af skolesocialrådgiverne og skolelederne tilkendegiver således, at de i høj eller nogen grad oplever, at skolen forventer mere end, hvad der kan ydes på 1 dag. Af interviewene fremgår det, at fleksibilitet i ordningen er enormt vigtig for at lette arbejdspresset. Skolesocialrådgiverne oplever, at det er afgørende for deres tid, at de selv kan strukturere deres tid mellem skolerne efter behov. Behovet for skolesocialrådgiverstøtte kan svinge meget alt efter skole og periode, og at det derfor er vigtigt at kunne justere i forhold til den virkelighed, skolesocialrådgiverne befinder sig i.

## 4.2 Skolesocialrådgiverens opgavevaretagelse

Formålet med socialrådgiverordningen er, at skolesocialrådgiveren skal indgå som en naturlig del af skolens liv og organisering og sikre tilknytningen til den lokale børnefamilieenhed. Skolesocialrådgiverens primære opgave i forhold til den enkelte skole er at indgå i et tæt samarbejde med skole, familie, andre tilknyttede ressourcepersoner og evt. børnefamilieenhed omkring de elever, som skolen og skolesocialrådgiveren vurderer, har behov for en særlig indsats.

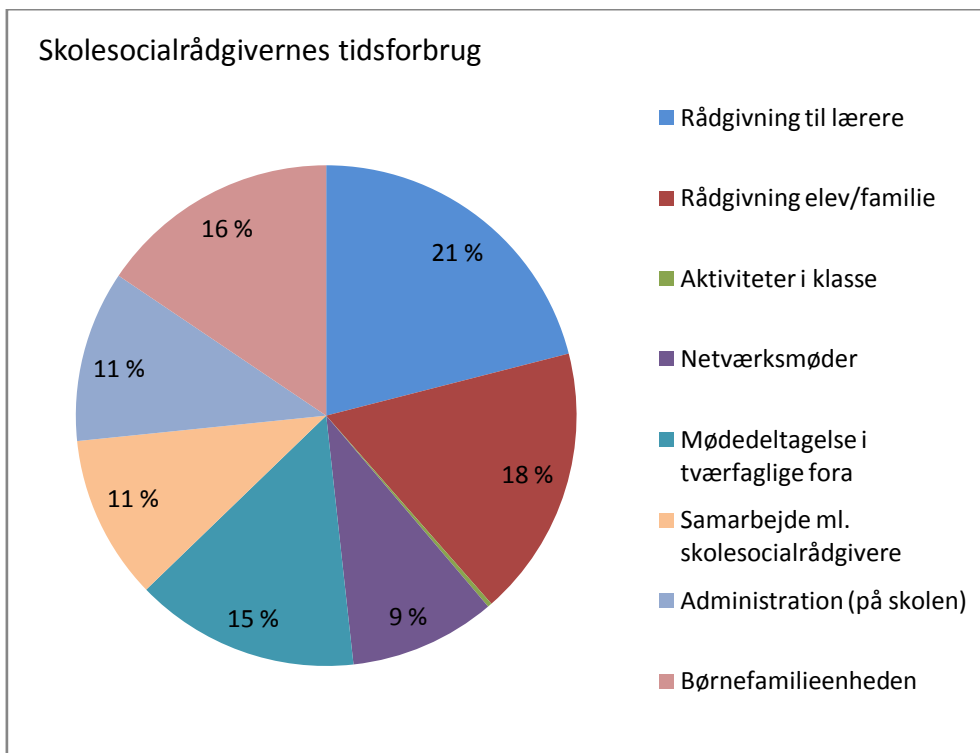
Om en skole er på stor eller lille model har indvirkning på mængden af de opgaver, skolesocialrådgiveren kan varetage på skolen. I den lille model er vægten lagt på rådgivning til lærere og skole, herunder evt. brobygning til børnefamilieenheden, samt samarbejde med andre relevante ressourcepersoner. I den store model er der herudover mulighed for at rådgive elever ved bl.a. kortere rådgivningsforløb. Ifølge konceptet for skolesocialrådgiverordningen varetager skolesocialrådgivere følgende funktioner:

- Rådgivning til lærere og skole
  - Tilbyde individuel rådgivning til lærere og skoleledelse ift. konkrete elever der er sociale bekymring for
  - Være en fast del af skolens ressourcecenter, herunder deltagelse i tværs møder og andre tværfaglige fora på skolen
  - Indgå i en fast arbejdsgang vedr. underretninger til børnefamilieenheden, således en evt. underretning altid drøftes med skolesocialrådgiveren
  - Indgå i skolens arbejdsgang vedr. håndtering af elever med bekymrende og ulovligt fravær
  - Indgå som fast person i klassegennemgange ved eks. overgange
- Rådgivning af børn og deres forældre
- Koordinering af skolen og Socialforvaltningens indsats
- Samarbejde med relevante ressourcepersoner

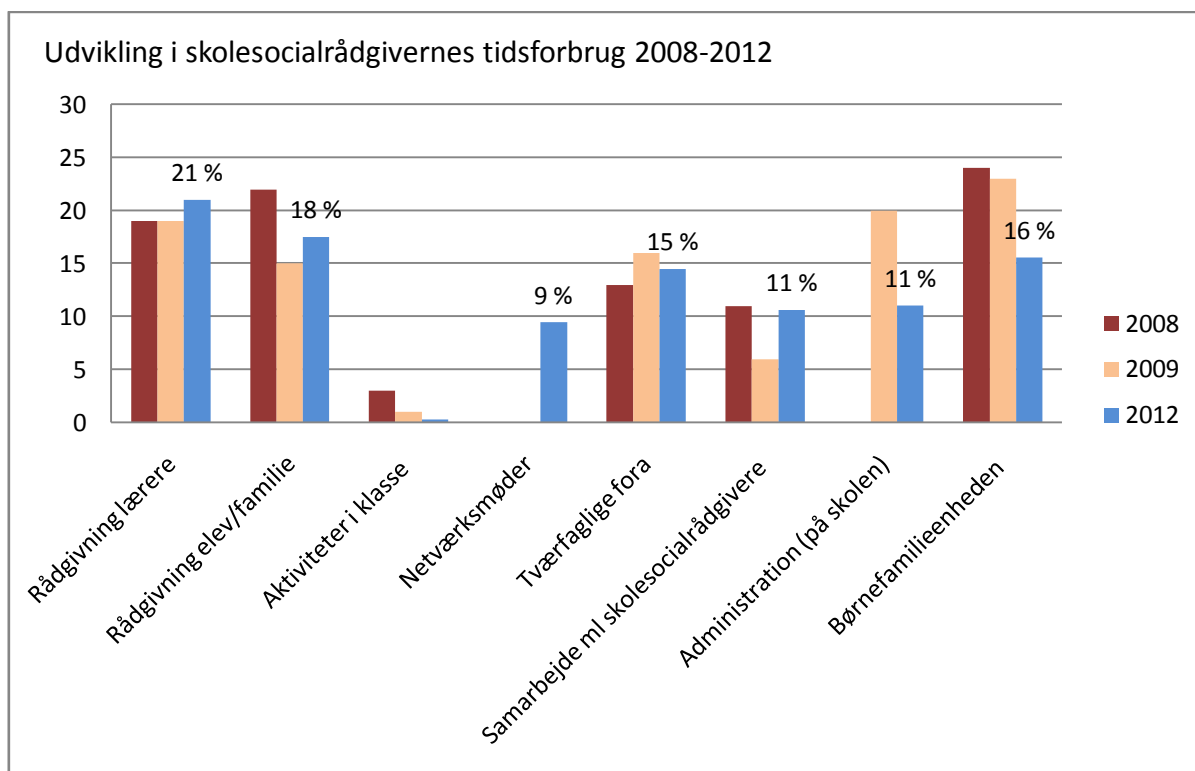
### 4.2.1 Skolesocialrådgiverens overordnede tidsforbrug

I forhold til ressourcefordelingen skal skolesocialrådgivere på stor model minimum være 10 timer om ugen på skolen, mens skolesocialrådgivere på lille model I skal være 5 timer om ugen på skolen, og på lille model II skal være på skolen 2-3 timer om ugen. Det faste timetal er for at sikre, at skolesocialrådgiveren er til stede og synlig på skolen i de tidsrum, lærerne har mulighed for at henvende sig.

Som nedenstående figur viser, bruger skolesocialrådgiverne over halvdelen af deres tid på skolen til rådgivning af lærere, elever og forældre, deltagelse i tværs møder mv. Lidt over 1/3 af deres tid bruges til forberedelse, koordinering og samarbejde med andre skolesocialrådgivere. 1/3 af skolesocialrådgivernes tid indebærer direkte kontakt til elever og/eller forældre gennem netværksmøder eller rådgivningsforløb.



Hvilke opgaver skolesocialrådgiverne bruger tid på har ikke ændret sig markant fra pilotprojektet til udvidelsen af ordningen. Som næste figur viser, er tid brugt på rådgivningsforløb til elever og/eller forældre faldet fra 2010 til 2012, men til gengæld bruger skolesocialrådgiverne 9 % af deres tid på netværksmøder. Samlet set er der således sket en stigning i tiden brugt på rådgivning af lærere, elever og forældre. Der er sket et fald i den tid, der bruges på forberedelse, koordinering samt mødedeltagelse i børnefamilieenheden, hvilket tyder på, at skolesocialrådgiverne med årene bliver brugt mere og mere til arbejde direkte på skolen og med elever og/eller forældre. Herudover er der sket et fald i andel tid brugt på aktiviteter i klasserommet eks. observation af en elev, udviklingsarbejde med klassen mv. Grunden til dette skal findes i, at andre ressourcepersoner såsom psykologer og inklusionspædagoger er begyndt at have deres faste gang på skolerne, og at disse opgaver ligger tættere på deres funktionsbeskrivelse end skolesocialrådgivernes.



Ifølge konceptet for skolesocialrådgiverordningen skal skolesocialrådgivere på lille model prioritere deres tid på rådgivning af lærere og deltagelse i ressourcecenterets arbejde frem for rådgivningsforløb for elever og/eller forældre. Skolesocialrådgiverne på lille og stor model ser dog ud til at bruge deres tid stort set ens. Skolesocialrådgiverne på lille model bruger dog en større andel af deres tid på skolen på tværs møder mv., mens skolesocialrådgiverne på stor model bruger lidt mere tid i børnefamilieenheden. Sidstnævnte forskel kan forklares ved, at skolesocialrådgiverne på lille model oftest har en delt arbejdsfunktion som skolesocialrådgiver og myndighedssagsbehandler og definerer sin mødeaktivitet i eks. undersøgelsesgruppen som en del af sagsbehandlerfunktionen og ikke skolesocialrådgiverfunktionen.

#### 4.2.2 Skolesocialrådgiveren som en del af ressourcecenteret

I efteråret 2008 blev det besluttet, at der på alle skoler med skolesocialrådgivere skulle etableres tværs møder. Ordningen omkring tværs møder blev i 2012 udvidet til, at alle almene distriktsskoler skal etablere et ressourcecenter. Ressourcecenteret er en organisatorisk enhed, som samler de særlige ressourcepersoner på skolen med henblik på at understøtte en flerfaglig dialog om pædagogiske og undervisningsmæssige udfordringer på skolen. Ressourcecenteret fungerer som omdrejningspunkt for særlige indsatser i forhold til faglighed, inklusion og integration, og er lærernes direkte indgang til sparring og vejledning, når de pædagogiske og undervisningsmæssige udfordringer overstiger det, der kan løses inden for rammerne af det almindelige teamsamarbejde. Ressourcecenteret er således omdrejningspunktet for skolesocialrådgiverens arbejde på skolen, såvel som i koordinering af samarbejdet med børnefamilieenheden, hvis der er tale om en elev, der har en børnesag.

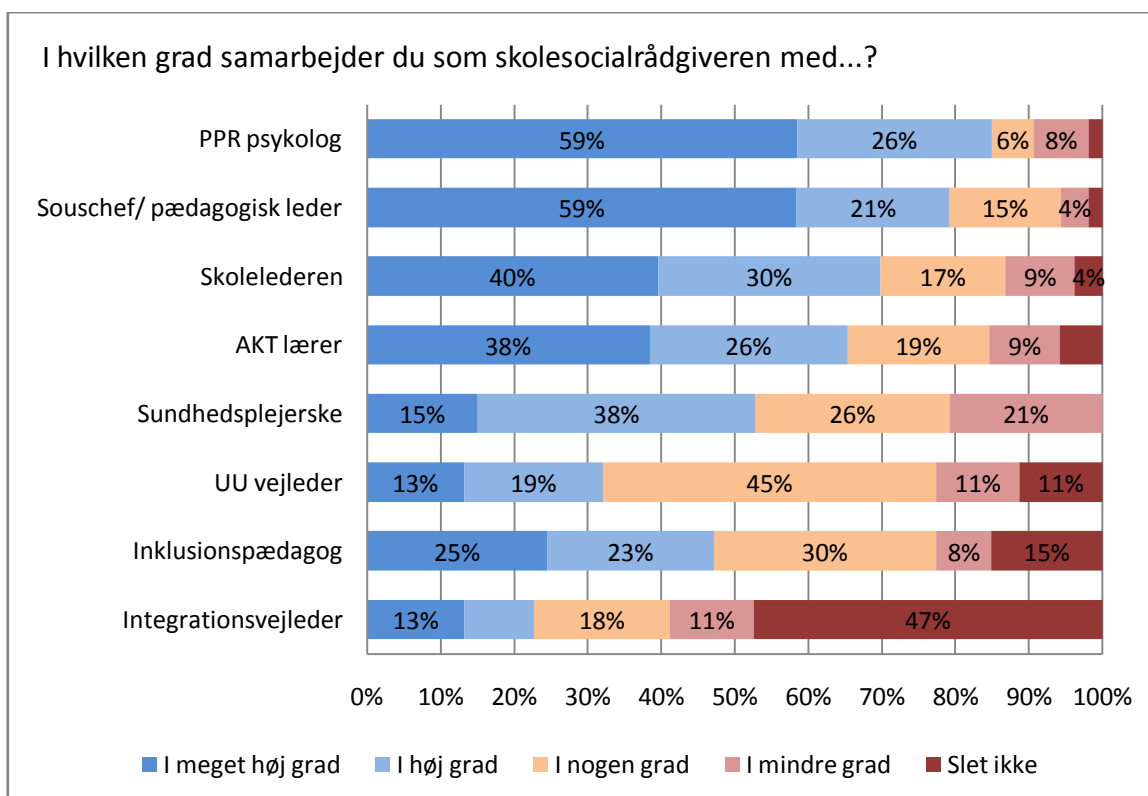
Skolesocialrådgiverne bruger 15 % af deres tid på deltagelse i tværfaglige fora, størstedelen af disse fora er forankret i skolens ressourcecenter. Skolerne er for tiden ved at opbygge en praksis for arbejdet i ressource-

ceentrene, hvor ressourcepersonerne på skolen – psykolog, sundhedsplejerske, inklusionspædagog, AKT lærer mv. – samles og koordinerer indsatserne omkring den enkelte elev. Den faste struktur i det tværfaglige samarbejde og det, at alle almene distriktsskoler i dag har en skolesocialrådgiver tilknyttet, medfører, at skolen har en ny faglighed at trække på. En skoleleder mener, at socialrådgiverens tiltrædelse har betydet en øget kvalitet i arbejdet omkring eleverne.

*”Skolesocialrådgiveren har højnet kvaliteten af det arbejde, vi laver i ressourcecenteret. F.eks. mht. de socialfaglige udfordringer, der lavede vi tidligere bare en underretning. Nu følger vi underretningen og får tilbagemeldinger – det har kvalificeret arbejdet vældig meget.”* (skoleleder – lille model)

I regi af skolens ressourcecenter figurerer en del forskellige for ressourcepersoner. De mange ressourcepersoner stiller krav til lærerne om at være bevidste om, hvornår de skal henvende sig til hvilken ressourceperson, og krav til skolesocialrådgiveren om at være tydelig på, hvor socialfagligheden befinder sig og kan bidrage med i mængden af ressourcepersoner. På trods af mængden af ressourcepersoner på skolen oplever skolesocialrådgiverne det ikke som svært at skelne deres rolle blandt de andre ressourcepersoner. Interviewene peger dog også på, at lærere til tider vælger at gå til den ressourceperson, der har tid, eller de har en relation til frem for at vælge efter ressourcepersonens faglighed. Løsning af vanskeligheder bliver altså i nogle tilfælde i højere grad afgjort af, hvilken ressourceperson der er til stede den pågældende dag, frem for hvilken faglighed den enkelte ressourceperson har.

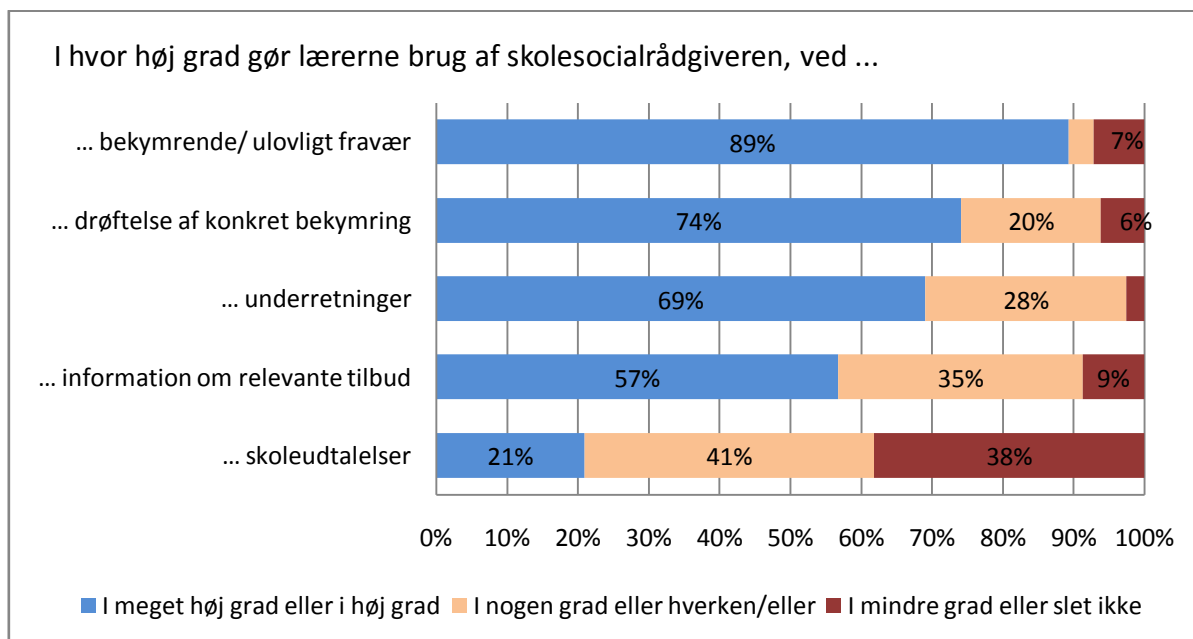
Som nedenstående figur viser, samarbejder skolesocialrådgiverne med en bred vifte af ressourcepersonerne på skolen. Dette er bl.a. gennem drøftelserne og koordineringen i ressourcecenterets mødefora, men f.eks. har flere skolesocialrådgiver også åben rådgivning for lærere, hvor eksempelvis skolesocialrådgiver og PPR psykologen eller sundhedsplejersken tilbyder åben rådgivning til lærere 2 gange om ugen, således læreren kan få en tværfaglig vinkel på sin elevbekymring.



Det er især PPR psykologen og skoleledelsen, skolesocialrådgiveren samarbejder med. Også sundhedsplejersken og AKT lærere er ressourcepersoner, skolesocialrådgiverne ofte samarbejder med. I forhold til sidstnævnte, er det dog også interessant, at skolesocialrådgiverne på 3 skoler *ikke* har et samarbejde med AKT læreren, der netop har fokus på kontakt, adfærd og trivsel i forhold til eleverne. Grunden til at en stor andel skolesocialrådgivere ikke har et samarbejde med integrationsvejlederen er, at ikke alle skoler har denne type ressourceperson tilknyttet. Det samme er gældende for inklusionspædagogen, idet sådanne endnu ikke er ansat på alle skoler.

### 4.2.3 Rådgivning af lærere

Skolesocialrådgiverne bruger 21 % af deres tid på rådgivning af og samarbejde med lærerne på skolen. Som nedenstående figur viser, oplever skoleledere og skolesocialrådgivere, at lærerne oftest gør brug af skolesocialrådgiveren i relation til bekymringer for elever med ulovligt og bekymrende fravær og ved drøftelser af andre konkrete bekymringer.



69 % oplever, at lærerne i høj grad gør brug af skolesocialrådgiveren i forbindelse med udarbejdelse af underretninger til Børnefamiliecenter København. Derimod oplever kun 21 %, at lærerne gør brug af skolesocialrådgiveren ved udarbejdelsen af skoleudtalelser, hvorved 38 % mener, at dette kun sker i mindre grad eller slet ikke. Skoleledere og skolesocialrådgivere har meget forskellige vurderinger af, hvor meget skolesocialrådgiverne inddrages i udarbejdelsen af skoleudtalelser. 54 % af skolelederne vurderer, at skolesocialrådgiverne i høj eller meget høj grad er med til at skrive skoleudtalelser, hvorimod kun 4 % af skolesocialrådgiverne mener dette. Skolesocialrådgiverne har altså en oplevelse af, at skolelederne ikke inddrager dem i arbejdet med skoleudtalelser og måske netop derfor også har et begrænset kendskab til hvor mange skoleudtalelser, der skrives fra skolens side, hvilket kan forklare den store uenighed blandt skoleledere og socialrådgivere. Interviewene peger ligeledes på, at man påskønner skolesocialrådgiverens støtte til udarbejdelse af underretninger, hvorimod dette er sjældnere i forhold til udarbejdelse af skoleudtalelser. Afde-



lingsledere fra Børnefamiliecenter København vurderer, at der kunne være et udviklingspotentiale i gøre hyppigere brug af skolesocialrådgiverne i udarbejdelse af skoleudtalelser, idet kvaliteten kunne være bedre. I forlængelse heraf nævnes det også, at der ofte er 2 uger til at udarbejde en skoleudtalelse, hvilket gør, at det kan være svært at nå at få skolesocialrådgiveren ind over.

Især på den lille model er skolesocialrådgiverens viden om relevante samarbejdspartnere i og uden for skolen vigtige, da skolesocialrådgiveren på lille model har mindre tid til rådighed til især rådgivning, hvorfor skolesocialrådgiveren er nødsaget til at henvise til andre muligheder.

*"Kunsten er, at man nogle gange har tid og andre gange ikke. Hvis jeg har tiden, kan jeg godt gå ud over og tage noget mere. Men hvis ikke jeg har tid, der er kunsten at henvise til andre. At få nogle andre til at tage sagen videre."* (skolesocialrådgiver – lille model)

Generelt vurderer 57 %, at lærerne i høj grad gør brug af skolesocialrådgiveren til at søge information om andre relevante tilbud i kommunen. For at den bedste rådgivning finder sted, kræver det først og fremmest, at skolesocialrådgiveren hurtigt genkender og identificerer den grundlæggende vanskelighed samt har et opdateret overblik over, hvilke rådgivningsmuligheder der findes. I interviewene fremgår det, at flere skolesocialrådgivere udtrykker begejstring over de mange tilbud i Københavns Kommune, men samtidig at det kan være svært at navigere mellem de mange tilbud.

*"Kunsten er at holde sig opdateret med hvad, der foregår i Københavns Kommune. Københavns Kommune mangler en portal med tilbud. Det er noget, som jeg ikke har tid til."* (skolesocialrådgiver – lille model)

I interviewene fremhæves Børnefamiliecenter Københavns Familierådgivninger og Ungerådgivninger som centrale samarbejdspartnere, når elever og forældre skal henvises til rådgivning i andet regi. Herudover henviser skolesocialrådgiverne også til forskellige frivillige tiltag i f.eks. regi af det boligsociale arbejde.

#### 4.2.4 Skolesocialrådgiverens rådgivningsforløb med elever og forældre

Skolesocialrådgiverne bruger 18 % af deres tid på rådgivning af konkrete elever og/eller forældre. I pilotprojektet registrerede skolesocialrådgiverne deres rådgivningsforløb, hvilket skoler på stor model fortsat gør. Dette er med til at give en viden om, hvilke bekymringer skolesocialrådgiverne inddrages i på skolerne. Indeværende afsnit baserer sig altså udelukkende på data fra skoler på stor model.

I skoleårene 2010-2011 og 2011-2012 har skolesocialrådgiverne på stor model haft direkte kontakt med 1.087 børn og/eller forældre. 509 i skoleåret 2010-2011 og 578 i skoleåret 2011-2012. Til sammenligning havde skolesocialrådgiverne inden udvidelsen af ordningen i skoleåret 2008-2009 kontakt til 386 børn og/eller forældre. Dette svarer til, at en fuldtidssocialrådgiver i gennemsnit havde kontakt med 26,6 børn og/eller forældre i skoleåret 2008-2009, hvor tallet for skoleåret 2011-2012 er 33 børn og/eller forældre.<sup>2</sup> Der er således sket en lille stigning i det antal elever og forældre, skolesocialrådgiverne har kontakt til.

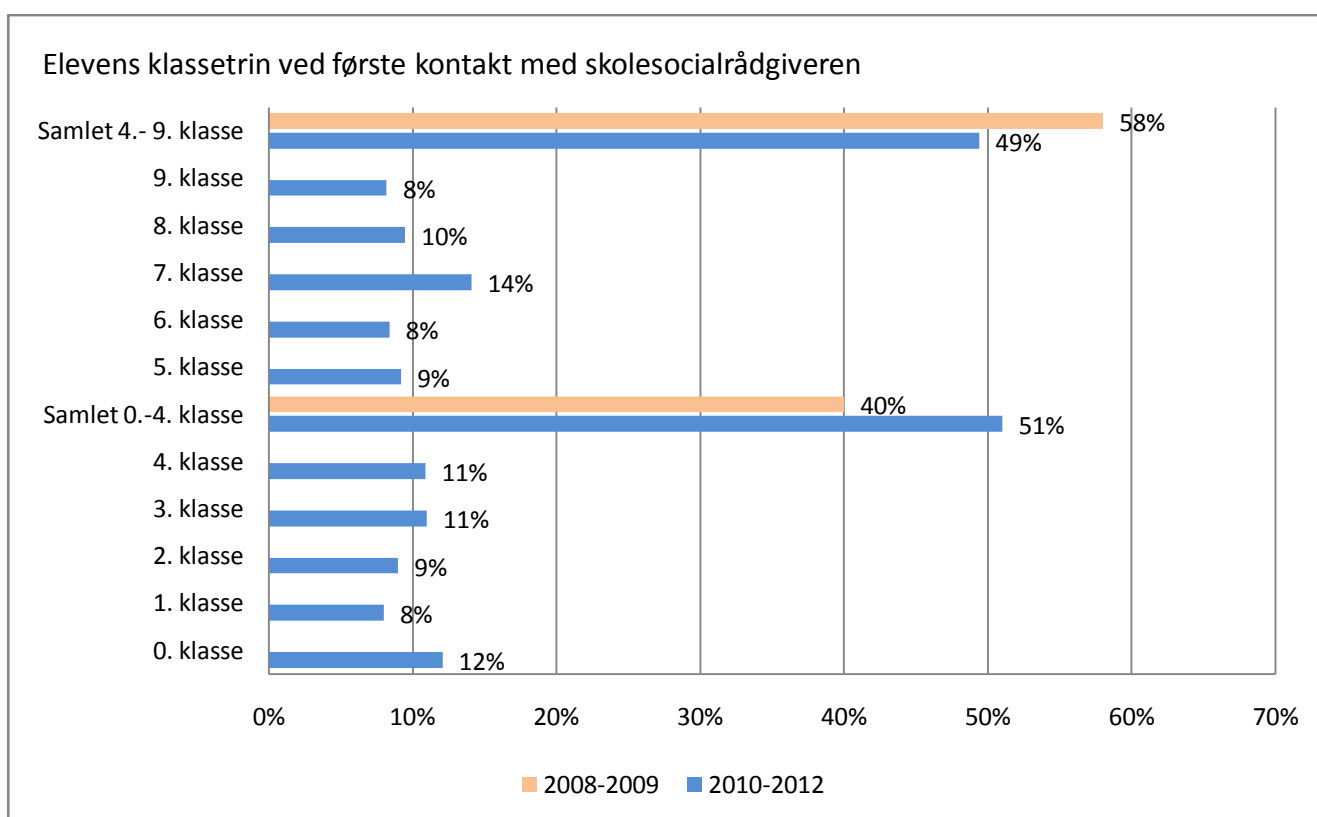
---

<sup>2</sup> Disse gennemsnitstal er udregnet på baggrund af en beregning af hvor mange fuldtidsstillinger socialrådgiverordningen består af. Tallene skal derfor læses med forbehold, da disse beregninger er udtryk for en reduktion af praksis.

## Karakteristik af målgruppen og bekymringen

63 % af skolesocialrådgivernes rådgivninger af elever og/eller forældre starter med en henvendelse fra skolens ledelse eller lærere, hvor sidstnævnte står for 50 % af henvendelserne. 11 % af skolesocialrådgivernes rådgivning starter op på baggrund af en direkte henvendelse fra forældre. Skolesocialrådgiverne har siden pilotprojektet haft rådgivningsforløb med ca. lige så mange drenge som piger. Således blev 54 % af rådgivningsforløbene i skoleåret 2011-2012 givet til drenge og 46 % til piger.

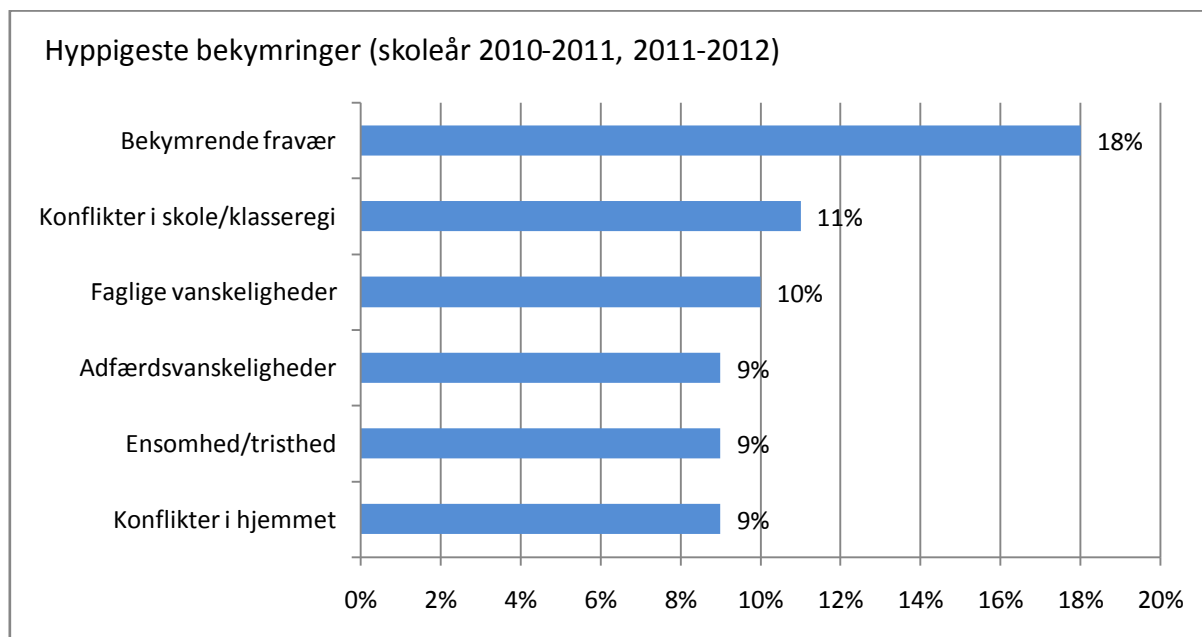
Skolesocialrådgiverordningen har som formål at forebygge børn og unges vanskeligheder så tidligt som muligt, hvorfor det er et mål, at en stor gruppe af de elever, der arbejdes med, er fra de mindre klassetrin. Idet skolesocialrådgiverne også har fokus på elever med bekymrende fravær, vil en del elever dog også komme fra mellemtrin og sluttrin. Som nedenstående figur viser, er det elevklassetrin skolesocialrådgiverne har flest rådgivningsforløb med 7. klasse, herefter kommer 0. Klasse samt 3. og 4. klasse.



Generelt er der siden pilotprojektet sket en udvikling mod, at det er yngre elever skolesocialrådgiverne har kontakt til. Siden slutevalueringen af pilotprojektet er andelen af elever, skolesocialrådgiverne har kontakt med, fra 0.-4. klasse steget fra 40 % til 51 %, hvilket tyder på, at skolesocialrådgiverne er med til at sætte tidligere ind i forhold til alder såvel som bekymring. 74 % af de elever, skolesocialrådgiverne har direkte kontakt med, har ikke tidligere haft en sag i Børnefamiliecenter København, hvilket igen underbygger, at skolesocialrådgiverne lever op til ordningens formål om at have fokus på den tidlige og forebyggende indsats.

Nedenstående figur viser, hvilke bekymringer skolesocialrådgiverne oftest får henvendelser omkring. Størstedelen af de rådgivninger, skolesocialrådgiverne har, bunder i bekymringer omkring fravær, herefter kommer konflikter i skole- eller klasseregime, faglige eller adfærdsmæssige vanskeligheder. Bekymringen kan

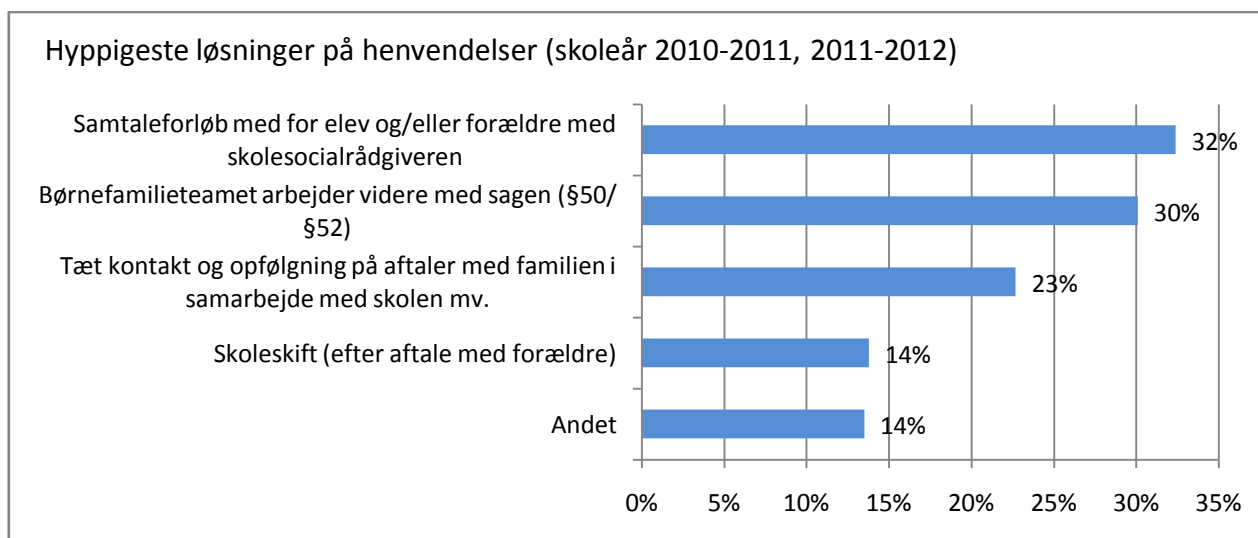
godt bunde i flere af de nævnte kategorier, hvilket kan være en af forklaringerne på, hvorfor skolesocialrådgiverne er inde over så mange elver, hvor der er faglige bekymringer. Oftest vil eleven være i en vanskelighed, f.eks. bekymrende fravær, der påvirker det faglige.



#### Indhold i rådgivningsforløb samt mulige løsninger

I de sager, hvor skolesocialrådgiveren har haft direkte kontakt til en elev/og eller familie, afsluttes 70 % af rådgivningerne uden, at det vurderes, at der er behov for at underrette Børnefamiliecenter København. I 67 % af sagerne har der været afholdt minimum 1 netværksmøde, hvor familien og relevante ressourcepersoner drøfter, hvilke løsningsmuligheder der kan være med til at støtte eleven, der er bekymringer for.

Som nedenstående figur viser, håndteres 55 % af henvendelser på skolen ved enten rådgivning hos skolesocialrådgiveren eller konkrete aftaler og opfølgning mellem skole og familie.



I 30 % af sagerne er der dog behov for et samarbejde med Børnefamiliecenter København, enten i form af koordinering i forhold til en eksisterende sag eller i form af en underretning. I forhold til det øgede fokus på inklusion er det bemærkelsesværdigt, at skoleskift er en af de mest brugte løsninger. I de resterende tilfælde arbejdes der typisk videre med problematikken på skolen med andre ressourcepersoner eller i eksterne rådgivningsforløb. Selv om skolesocialrådgiveren ikke længere er inde over en sag, er der således altid andre, der har taget over. Når skolesocialrådgiver kører rådgivningsforløb med elever og/eller forældre, er det oftest kortere rådgivningsforløb, idet 77 % af forløbene ikke indebærer mere end 5 rådgivninger.

#### 4.4 Skolesocialrådgivere på 1 privatskole og 2 specialskoler

I februar 2011 vedtog Socialudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget fortsættelse og udvidelse af skolesocialrådgiverordningen, hvilket bl.a. indebærer, at privatskolen Det Kgl. Vajsenhus skulle indgå i ordningen. I forbindelse med vedtagelsen af Børne- og Ungdomsforvaltningens Specialreform juni 2011 blev der som et pilotforsøg tilknyttet socialrådgivere til 2 specialskoler. I det følgende vil der være fokus på, hvorledes skolesocialrådgiverordningen er implementeret på disse særlige skoletilbud, der ikke tidligere har været en del af ordningen.

Formålet med skolesocialrådgiverordningen er at styrke den tidlige indsats, således elevers vanskeligheder ikke udvikler sig i en sådan grad, at der bliver behov for en socialforanstaltning. Skolesocialrådgiverne kan ikke tage myndighedsbeslutninger, og hvis en elev har en sag i Børnefamiliecenter København, er det således dennes sagsbehandler, som skole og forældre skal samarbejde med.

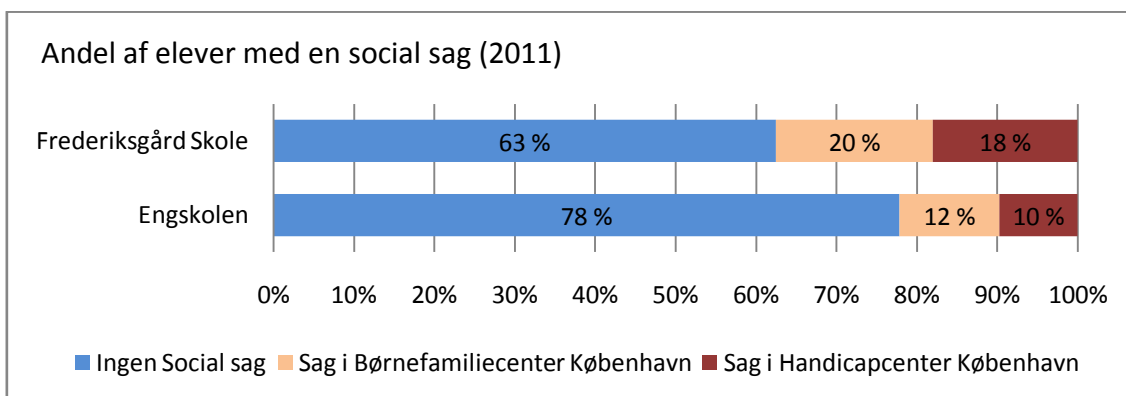
Det Kgl. Vajsenhus er en privat grundskole med særlige optagelsesvilkår, idet skolen kun optager børn af enlige forsørgere, børn i plejefamilie eller forældreløse børn. Eleverne på skolen kommer fra alle bydele i København samt omkringliggende kommuner. Det Kgl. Vajsenhus' sociale profil medfører, at en del af eleverne kan være kendetegnet ved at være i sociale vanskeligheder og således er i målgruppen for skolesocialrådgiverordningen. Interview med medarbejdere fra skolen såvel som skolesocialrådgiveren viser, at skolesocialrådgiverfunktionen er blevet godt implementeret på skolen. Der er i høj grad udarbejdet rutiner omkring samarbejdet med skolesocialrådgiveren, og lærerne gør i høj grad brug af skolesocialrådgiveren. Der er bred enighed om, at skolesocialrådgiverordningen er med til at forebygge, at elevers vanskeligheder udvikler sig, såvel som at samarbejdet mellem skole, familie og Børnefamiliecenter København er styrket.

Den største udfordring, man har mødt med implementeringen af skolesocialrådgiverfunktionen på Det Kgl. Vajsenhus er, at eleverne kommer fra hele København samt andre kommuner, mens skolesocialrådgiveren er ansat i den lokale børnefamilieenhed. Evalueringer af pilotprojektet har vist, at det også på almene distriktsskoler er en udfordring, hvis eleven der er i vanskeligheder kommer fra en anden bydel og derfor hører under en anden børnefamilieenhed, end hvor skolesocialrådgiveren er forankret. Denne udfordring er markant større på en privatskole, hvor det kræver en ekstra indsats fra skolesocialrådgiverens side i forhold til at skulle brobygge til alle 8 børnefamilieenheder. Herudover er det også i mindre grad muligt at følge op på sådanne sager, som en skolesocialrådgiver fortæller:

*"Ude hos os er det en udfordring, at børnene kommer fra en anden undersørgelsesgruppe. Selvfølgelig kan vi bare ringe, men det er ikke det samme, som hvis de sidder i samme undersørgelsesgruppe, hvor de ville være lettere at sparre med sagsbehandler."* (skolesocialrådgiver – lille model)

Også på de 2 specialskoler, Engskolen og Frederiksgård skole, der er tilknyttet skolesocialrådgiverordningen, opleves det ligeledes som en markant udfordring, at eleverne kommer fra hele byen. Engskolen og Frederiksgård skole er specialskoler for elever med lettere indlæringsvanskeligheder. Interview med en skoleleder og skolesocialrådgivere viser, at skolesocialrådgiverfunktionen er blevet godt implementeret. Der er i nogen eller høj grad udarbejdet rutiner omkring samarbejdet med skolesocialrådgiveren, og lærerne gør i høj grad brug af skolesocialrådgiveren. Begge skoler der er på lille model II efterspørger dog flere timer til skolesocialrådgiveren, idet der kun er tid til rådgivningen af lærere, hvilket medfører, at koordineringen og det direkte samarbejde med forældrene må vælges fra.

Udover at de 2 specialskoler er særlige i forhold til at have elever fra hele byen, er de også særlige i forhold til, at en større andel af deres elever er kendt af Børnefamiliecenter eller Handicapcenter København. Som nedenstående figur viser, har 38 % af eleverne på Frederiksgård Skole og 22 % af eleverne på Engskolen en aktiv børnesag (underretning, børnefaglig undersøgelser eller foranstaltning). 28 % af eleverne fra Frederiksgård Skole og 14 % af eleverne på Engskolen har en forebyggende foranstaltning eller er anbragt uden for hjemmet. Af de elever, der har en foranstaltning, har 60 % denne i Handicapcenter København.



Formålet med skolesocialrådgiverordningen er, som tidligere nævnt, at styrke den tidlige indsats, hvorfor samarbejde omkring elever, der har en børnesag skal ske med myndighedssagsbehandleren. Begge specialskoler giver udtryk for, at forældregruppen på skolerne har vanskelige betingelser, samt at elevsagerne ofte er komplicerede. Det er bl.a. derfor, man har et stort ønske om flere skolesocialrådgiverressourcer. Begge skoler fremhæver ligeledes, at andre specialskoler har lignende behov for brobygning til Børnefamiliecenter og Handicapcenter København.

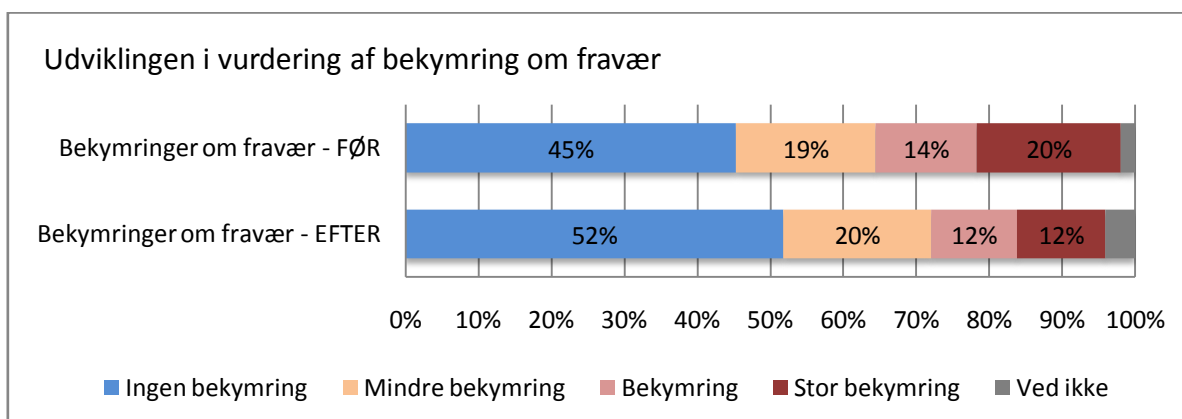
I forbindelse med tilknytning af skolesocialrådgivere til Det Kgl. Vajsenhus og de 2 specialskoler blev det aftalt, at det i forbindelse med evalueringen af udvidelsen skulle vurderes, om skolerne skulle fortsætte i ordningen. Idet skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgiver giver udtryk for, at der er behov for brobygning mellem Børnefamiliecenter København, Handicapcenter København og begge typer af skoletilbud, anbefales det, at skolerne fortsætter i ordningen til udgangen af 2014. I forhold til specialskolerne bør det dog herefter undersøges, hvorvidt skolerne har behov, der ligger i den tidlige indsats hos skolesocialrådgiveren, eller om skolerne i højere grad har behov for øget brobygning til myndighedsdelen af Børnefamiliecenter og Handicapcenter København, herunder i hvilken af de 2 myndighedscentre socialrådgiverstøtten skal forankres. Idet der skal etableres ressourcecentre på specialskolerne i 2013 er det oplagt at indtænke dette samt i forlængelse heraf muligheden for ligesom på alment skolerne at arbejde med Aftaleforum, hvor indsatsen for de elever, der har behov for støtte fra begge forvaltninger koordineres. Idet flere specialskoler efterspørger at blive en del af skolesocialrådgiverordningen, bør disse indgå i undersøgelsen.

## 5.0 Virkning af skolesocialrådgiverordningen

Skolesocialrådgiverne bruger 21 % af deres tid på rådgivning af lærere og 18 % af deres tid på rådgivning af elever og/eller forældre. På de følgende sider samles der op på, hvilken virkning skolesocialrådgiverens rådgivningsforløb på stor model har haft i forhold til elevernes trivsel i forhold til, hvordan skolesocialrådgiveren har været med til at skabe en forandring hos eleven og forældrene samt antallet af underretninger.

### 5.1. Rådgivningsforløbenes virkning på elevernes trivsel

Størstedelen af de henvendelser skolesocialrådgiverne får, hvor der etableres en direkte kontakt til elev og/eller forældre og et evt. rådgivningsforløb, omhandler elever med bekymrende fravær. Nedenstående figur viser udviklingen i bekymring om fravær ved første kontakt til skolesocialrådgiveren, og når skolesocialrådgiveren trækker sig fra sagen. I 34 % af rådgivningerne har skolesocialrådgiverne en bekymring eller stor bekymring for elevens fravær. Denne bekymring er efter endt rådgivning faldet til 24 %. Det at skolesocialrådgiveren ikke længere er inde over en sag betyder ikke nødvendigvis, at arbejdet med familierne er afsluttet, men f.eks. at en anden ressourceperson eller lærer har overtaget tovholderfunktionen.

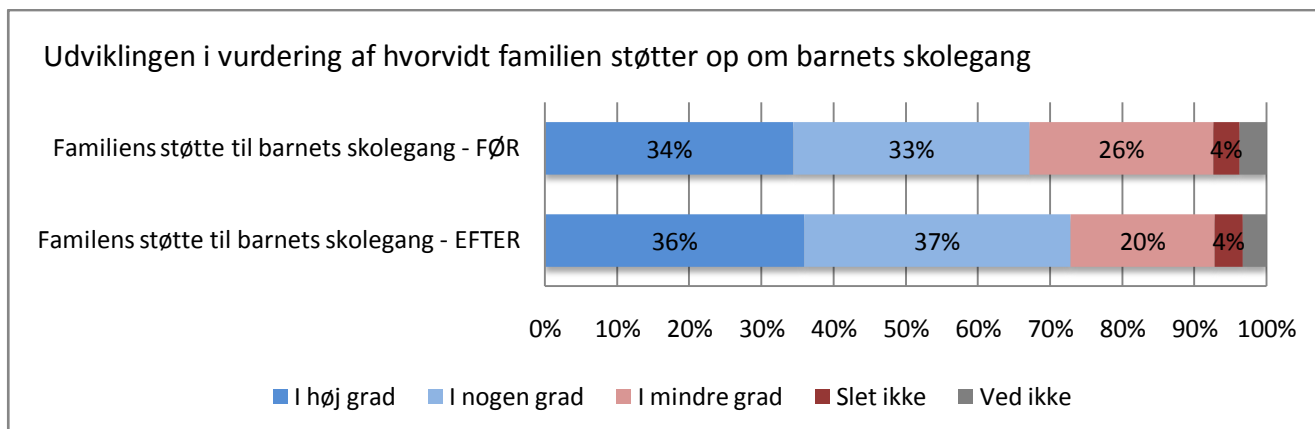


Skolesocialrådgiverens rådgivning har således en positiv virkning i forhold til en faldende bekymring for elevens fravær. Dette ses bl.a. i forhold til, at der er sket en stigning på 7 % point i gruppen af elever, hvor der ingen bekymring er omkring fravær, samt et fald på 10 % point i andelen af elever hvor der er en bekymring eller stor bekymring. Ligeledes ses der en positiv udvikling fra skoleåret 2010-2011 til skoleåret 2011-2012, idet antallet af afsluttede forløb, hvor der fortsat er bekymring eller stor bekymring for elevens fravær, er faldet med 7 % point, fra 28 % til 21 %. Skolesocialrådgiverens indsats for elever med bekymrende fravær ser således ud til at have en stigende virkning.

Mange henvendelser til skolesocialrådgiverne, hvor der etableres en direkte kontakt til elev og/eller forældre og et evt. rådgivningsforløb, omhandler bekymring omkring elever, der er en del af konflikter i klassen eller på skolen. Skolesocialrådgiverens indsats ser også ud til at have en positiv virkning på elevernes evne til at håndtere konflikter, idet andelen af elever, der i mindre grad evner at håndtere konflikter er faldet

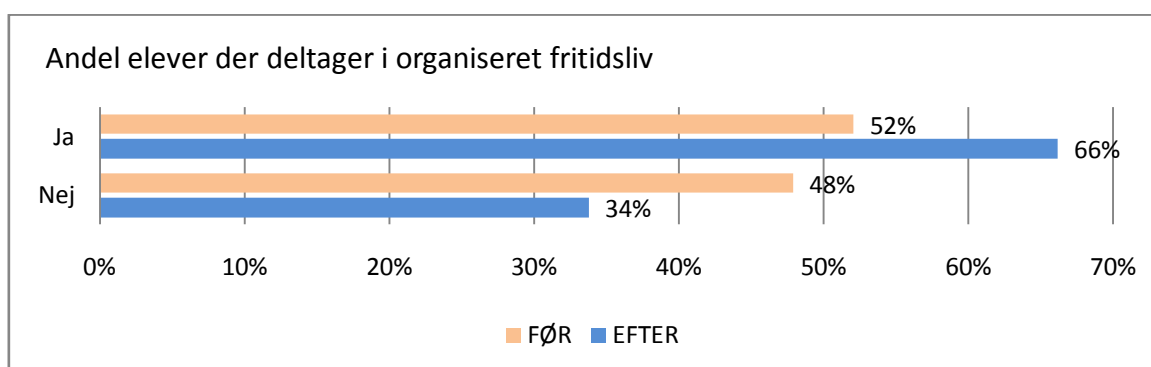
med 22 % point, fra 36 % til 14 %. Ligeledes stiger andelen af elever, der i nogen eller høj grad evner at håndtere konflikter med 2 % point, fra 35 % til 37 %.

Børn og unges trivsel og faglige udvikling på skolen er i høj grad betinget af familiens støtte af barnets skolegang. Nedenstående figur viser skolesocialrådgivernes vurdering af, om familien støtter op omkring barnet eller den unges skolegang. Skolesocialrådgiverne vurderer generelt, at kun op mod 1/3 af de familier, de har kontakt med, i høj grad støtter op omkring deres barns skolegang.



Som figuren viser, har skolesocialrådgivernes indsats en positiv virkning på, hvorvidt familierne støtter op omkring barnets skolegang, idet der er sket et fald på 6 % point i andelen af familier, der i mindre grad støtter op, samt en samlet stigning på 6 % point i andelen af familier der i nogen eller høj grad støtter op om deres barns skolegang. Udviklingen sker især fra familier, der støtter op i mindre grad til, at de støtter op i nogen grad. Det, at skolesocialrådgiverne generelt vurderer, at kun ca. 1/3 af forældrene støtter op omkring deres barns skolegang, peger på, at skolesocialrådgiverne arbejder med den rigtige målgruppe; familier med sociale udfordringer samt at den helhedsorienterede indsats via ressourceteret er yderst vigtig.

Barnet eller den unges trivsel kan i mange tilfælde forbedres eller være betinget af et velfungerende fritidsliv med sunde sociale relationer til både børn og voksne. Som nedenstående figur viser, deltager 52 % af eleverne allerede i fritidsaktiviteter ved deres første kontakt med skolesocialrådgivere.



Skolesocialrådgivernes indsats har dog også en positiv virkning i forhold til elevens deltagelse i organiseret fritidsliv, idet der sker en stigning på 14 % point, fra 52 % til 66 % i andelen af elever, der har et aktivt fritidsliv. Der er dog stadig potentiale for yderligere udvikling, idet stadig ca. 1/3 ikke deltager i organiserede fritidsaktiviteter.

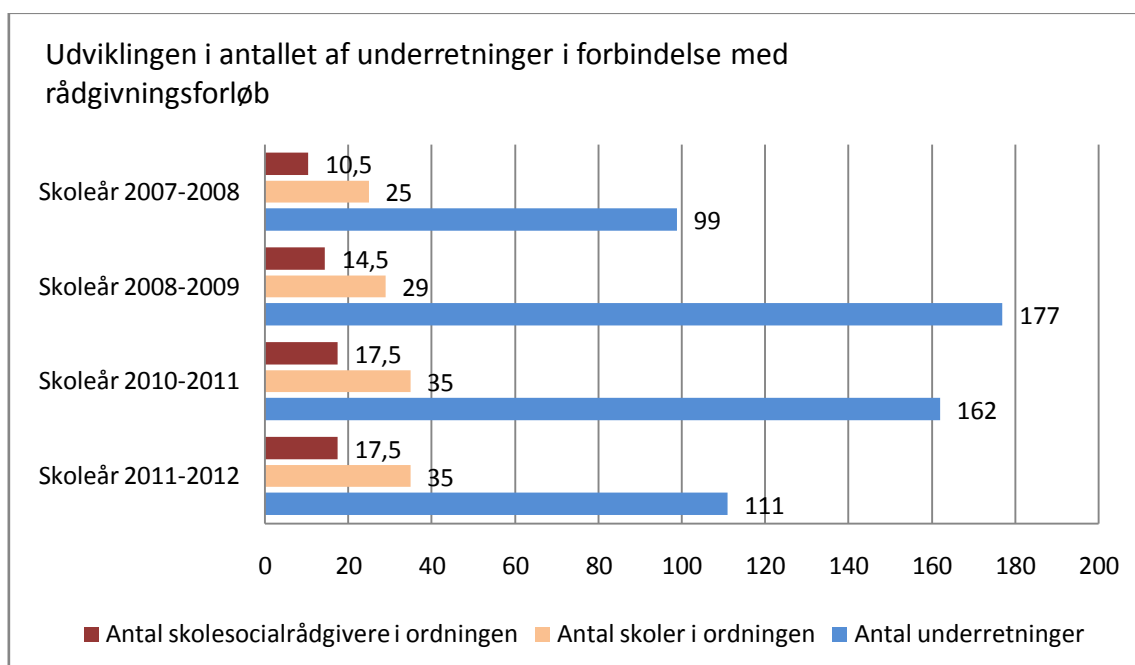
## 5.2 Rådgivningsforløbs virkning i forhold til antallet af underretninger

En af skolesocialrådgivernes kerneydelser er, at støtte lærere i vurderingen af, hvorvidt de bør underrette Børnefamiliecenter København samt understøtte udarbejdelse af underretninger, så en underretning indeholder den rette viden i forhold til elevens vanskeligheder og skolens tidligere indsats, således Børnefamiliecenter København har et kvalificeret grundlag at arbejde ud fra i deres vurdering af underretning og familiens forhold.

Generelt er der de sidste år sket en stigning i antallet af underretninger til Børnefamiliecenter København, hvilket bl.a. grunder i den demografiske udvikling i København, hvor antallet af børn og unge er stigende, samt medieopmærksomhed på området for udsatte børn og unge. I 2011 modtog Børnefamiliecenter København således 662 underretninger fra skoler (almen-, special-, privatskole mv.), og dette tal var i 2012 steget til 740. Andelsmæssigt er der dog ikke sket den store stigning i underretninger fra skoler, der således udgør 11 % af det samlede antal underretninger, som Børnefamiliecenter København modtager.

Når det kommer til kvaliteten af underretninger viste slutevalueringen af pilotprojektet, at alle områdechefer i Børnefamiliecenter København vurderede, at skolesocialrådgiverordningen medførte en forbedring af kvaliteten af de underretninger, man modtog. Det samme er tilfældet i forbindelse med udvidelsen af ordningen, hvor alle afdelingslederne for undersøgelsesgrupperne angiver, at kvaliteten af og indholdet i underretninger fra de nye skoler ligeledes er forbedret.

Slutevalueringen af pilotprojektet viste, at der generelt ikke var et mønster mellem skolernes belastningsgrad og antallet af underretninger. Det så dog ud til, at det at have en skolesocialrådgiver tilknyttet kunne betyde, at der blev underrettet om færre elever andelsmæssigt. Hvis man kigger på de rådgivninger, skolesocialrådgiverne på stor model har haft, og på hvor mange underretninger der er afsendt efter afsluttet forløb, kan man se en positiv udviklingen siden opstarten af ordningen.<sup>3</sup>



<sup>3</sup> Skolesocialrådgiveren kan have været inde over flere underretninger, hvor skolesocialrådgiveren har understøttet læreren i udarbejdelse af en underretning, men ikke har haft konkret kontakt med familien via rådgivning.



Som ovenstående figur illustrerer, er det sket et andelsmæssigt fald i antallet af underretninger, der sendes med baggrund i rådgivningsforløb hos skolesocialrådgiveren. Antallet af sendte underretninger i de sager, hvor skolesocialrådgiveren har haft direkte kontakt til elev og/eller forældre, er pr. skolesocialrådgiver på stor model således samlet set faldet siden skoleåret 2007-2008. Ved pilotprojektets første skoleår 2007-2008 blev ende 9,4 af rådgivningsforløb med, at der blev sendt en underretning. Dette tal steg i skoleåret 2008-2009 til 12,3 pr. skolesocialrådgiver, hvilket kan være et tegn på, at skolesocialrådgivernes faste gang på skolerne medførte, at de fik kendskab til familier, der burde have været underrettet omkring. I skoleåret 2011-2012 endte kun 6,3 rådgivningsforløb pr. skolesocialrådgiver med, at der blev sendt en underretning til Børnefamiliecenter København.<sup>4</sup>

Årsagerne til stigning og fald i antal og andel af underretninger er komplekse og afhængige af mange vilkårlige faktorer. På den ene side skal familier i vanskeligheder identificeres så tidligt som muligt, hvilket kan medføre en (positiv) stigning i antallet af underretninger. På den anden side skal familier i vanskeligheder identificeres så tidligt, at der kan igangsættes støtte i almenområdet, hvilket vil medføre et (positivt) fald antallet af underretninger. Ovenstående nedgang i antallet af underretninger tyder på, at der på skolerne sammen med skolesocialrådgiveren er blevet arbejdet med den tidlige indsats, hvilket har medført et fald i underretninger, når det kommer til de elever og/eller forældre skolesocialrådgiveren har haft direkte kontakt med.

---

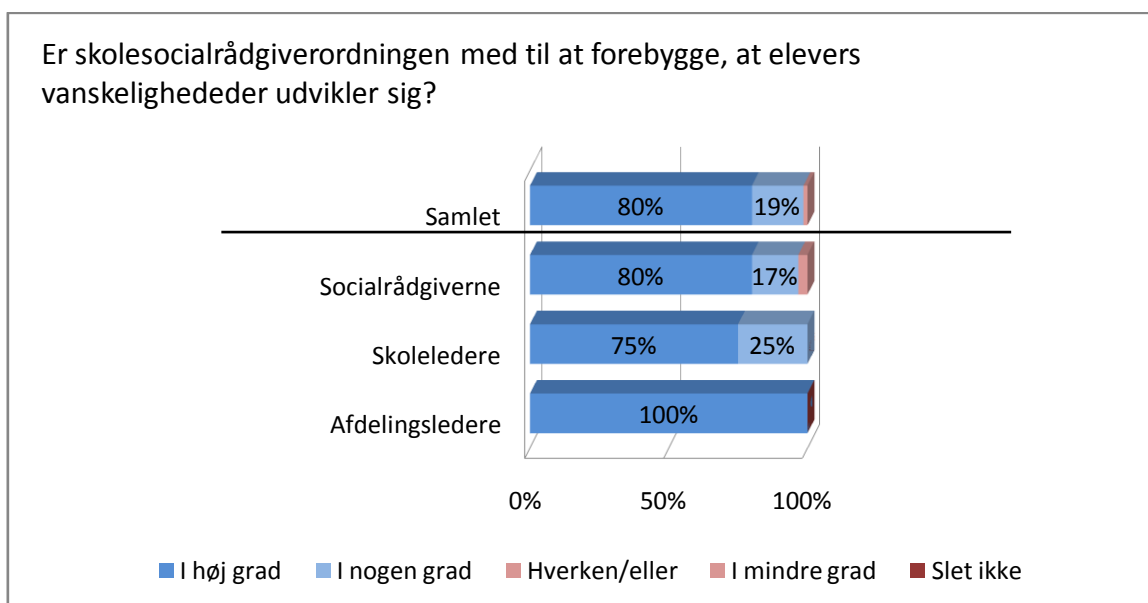
<sup>4</sup> Disse gennemsnitstal er udregnet på baggrund af en beregning af hvor mange fuldtidsstillinger socialrådgiverordningen består af. Tallene skal derfor læses med forbehold, da disse beregninger er udtryk for en reduktion af praksis.

## 6.0 Vurdering af skolesocialrådgiverordningen

Det er et fastsat succeskriterium for skolesocialrådgiverordningen, at 80 % af de involverede aktører skal udtrykke tilfredshed med ordningen. På de følgende sider samles der op på, i hvilken grad skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgivere vurderer, at skolesocialrådgiverordningen lever op til de fastsatte målsætninger for ordningen.

### 6.1 Skolesocialrådgiverordningen understøtter den tidlige indsats

Der er bred enighed om, at skolesocialrådgiverne på de nye skoler er med til at forebygge at elevers eventuelle vanskeligheder udvikler sig. Som nedenstående figur viser, vurderer 99 % af skolelederne, afdelingslederne i Børnefamiliecenter København og skolesocialrådgiverne, at ordningen i nogen eller høj grad forebygger, at elevers vanskeligheder udvikler sig, hvilket er en stigning på 13 % point siden ordningens opstart. Der er således bred enighed om, at socialrådgiverordningens formål om at yde en tidlig indsats, således at elevers vanskeligheder ikke udvikler sig, i høj grad er indfriet.



Skolerne har de sidste år haft fokus på arbejdet med inklusion. I interviewene nævner flere skoleledere, at skolesocialrådgiverne er med til at understøtte den tidlige indsats, såvel som inklusionsarbejdet på skolen. Skolesocialrådgiverfunktionen har ifølge en skoleleder medbidraget til en kulturel forandring af opfattelsen af barnet i skolen. En af grundene til dette er bl.a. skolesocialrådgivernes brug af metoden Signs of Safety, hvor fokus er på ressourcer og undtagelser i de vanskeligheder, der beskrives omkring eleven. Der er således tale om en systemisk tilgang, hvor der er fokus på ressourcer frem for italesættelse af vanskeligheder i selve barnet. Flere oplever denne ressourceorienterede tilgang som konstruktiv i f.eks. forældresamarbejdet. En skoleleder fortæller konkret, hvordan hun bruger den socialfaglige relationsbaserede tankegang til at opfordre alle medarbejdere på skolen til at tænke problemer som udfordringer, hvilket i højere grad appellerer til handling frem for passivitet.

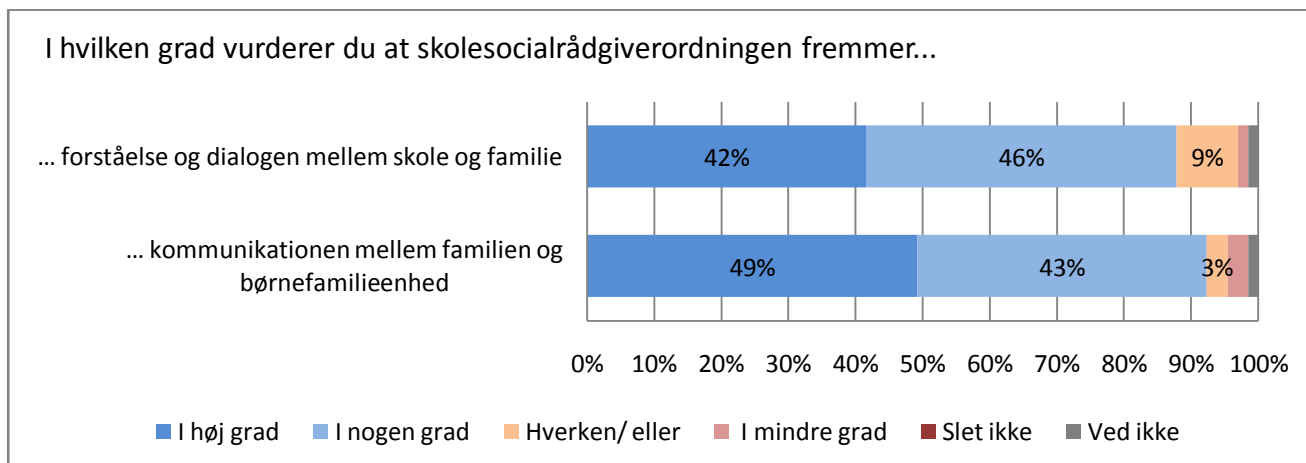
*"Det har flyttet fokus fra problembørn til arbejdsmiljøer. (...) Børneflippet er ved at gå over: forstået som oplevelsen af barnet som problem'. Jeg bruger denne forståelse bevidst i forhold til at lede organisationen til*

at tænke udfordringer på en anden måde. (...) Der har socialrådgiveren være Guds gave til skolen” (skoleleder – lille model)

## 6.2 Skolesocialrådgiverordningen skaber brobygning mellem familier, skole og børnefamilieenhed

Skolesocialrådgivernes rolle på skolen er bl.a. at skabe brobygning mellem de forskellige instanser som arbejder for at støtte barnets udvikling og trivsel. Samarbejdet mellem familien, skolen og evt. børnefamilieenheden er en væsentlig faktor for, hvorvidt eleven og forældre opnår den bedste og fornødne indsats. I arbejdet for at skabe større trivsel og muligheder for positiv udvikling blandt udsatte børn og familier er familiens relationer til både skolen og børnefamilieenhederne afgørende. Der findes eksempler på familier, der er bange for, hvad det sociale system vil gøre ved deres familie, hvis de får kendskab til deres hverdag. I sådanne situationer kan skolesocialrådgivere gå ind og skabe trygge relationer mellem familien, skolen og børnefamilieenheden.

Som nedenstående figur viser, vurderer et flertal af skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgivere, at ordningen er med til at fremme dialog og forståelse mellem familie og skole samt familie og børnefamilieenhed. Til sammenligning med vurderingerne ved opstart af pilotordningen, er der sket en forbedring fra 70 % til 92 % i, hvorvidt ordningen er med til at fremme kommunikationen mellem familie og børnefamilieenhed. Samme udvikling er gældende i forhold til vurderingen af, hvorvidt skolesocialrådgiverordningen fremmer dialog mellem skole og familier, idet der er sket en forbedring fra 57 % til 88 %. Dette tyder på, at skolesocialrådgiverne i større grad inddrages i skolens skole-hjem samarbejde med familien.



I interviewene fremgår det, at skolesocialrådgiverens arbejde med familierne på skolerne opleves som utroligt givende. Skoleledere, afdelingsledere i Børnefamiliecenter København såvel som skolesocialrådgivere oplever det som konstruktivt, at skolesocialrådgiveren er både tæt på (på skolen) og samtidig kommer udefra. Det opleves som hensigtsmæssigt, at forældrene kan tale om vanskeligheder med skolesocialrådgiveren uden, at læreren informeres om alt. At skolesocialrådgiveren er fysik forankret på skolen, betyder også, at det er mere naturligt for forældre at henvende sig. Som en AKT-lærer beskriver i forbindelse med et samarbejde omkring en mor i sociale vanskeligheder:

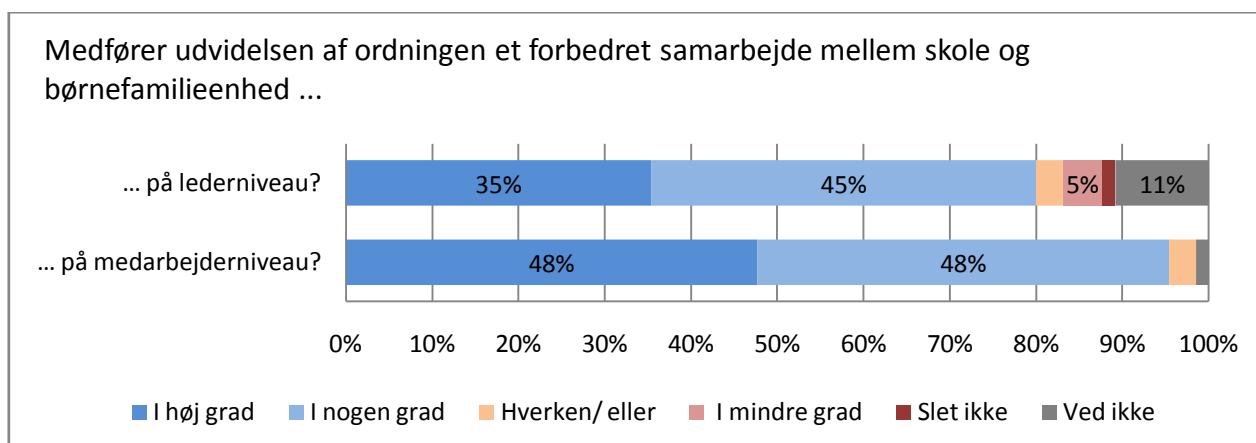
*"Mor har en tidligere sag i kommunen, har tidligere misbrugsproblemer, så mor havde barrierer i forhold til at tale med kommunen, men der har skolesocialrådgiveren en god kontakt til mor. Mor sagde til mig, at hun følte sig tryk ved skolesocialrådgiveren og var ikke bange". (AKT lærer – lille model)*

I forlængelse heraf viser interviewene ligeledes, at mange oplever det som hensigtsmæssigt, at skolesocialrådgiveren ikke har myndighedsfunktion, men udelukkende fungerer som rådgiver på skolen. På denne måde er det heller ikke ligeså farligt for forældrene at snakke med skolesocialrådgiveren, da det ikke har karakter af sagsbehandling, hvorved barnet ville blive en sag i kommunen.

*"Tit bliver familierne rasende på sagsbehandlerne – tit vil familien slet ikke snakke med sagsbehandlerne. Når Socialrådgiveren sidder her og giver råd, så er hun ikke så farlig."* (skoleleder - lille model)

Evalueringen viser altså, at socialrådgiverordningen skaber brobygning mellem familien og både skolen og Børnefamiliecenter København. Herudover er det generelle samarbejde mellem skolen og Børnefamiliecenter København ligeledes styrket.

95 % af skoleledere, afdelingsledere og skolesocialrådgivere vurderer, at skolesocialrådgiverordningen fremmer forståelse og dialog mellem skole og børnefamilieenhed. Siden opstarten af ordningen er det samlet sket en forbedring på 19 % point. Der er således bred enighed om, at skolesocialrådgiverordningen på de nye skoler har medført et forbedret samarbejde mellem skole og børnefamilieenhed. Som det fremgår af figuren nedenfor, er det især på medarbejderniveauet – i samarbejdet mellem skolesocialrådgivere, lærere myndighedssagsbehandlere – at der mærkes en forskel. Der er siden opstart af pilotprojektet sket en forbedring fra 65 % til 96 %, i vurderingen af, hvorvidt skolesocialrådgiverordningen medfører et forbedret samarbejde på medarbejderniveau. Især er skolelederne meget positive i deres svar, hvilket tyder på, at lærernes tilbagemeldinger om samarbejdet med skolesocialrådgiveren er gode, såvel som at de selv oplever en anden tilgang til samarbejdet med Børnefamiliecenter København.



I interviewene fremgår det, at skolesocialrådgiverne har skabt brobygning mellem skolerne og børnefamilieenhederne ved både at have skabt større forståelse for sagsbehandlernes arbejdsgang samtidig med, at selve socialrådgiverens arbejde skaber en hurtigere arbejdsgang og indgangsvinkel til myndighedssagsbehandlerne i børnefamilieenhederne:

*"Jeg har næsten en fysisk oplevelse af, at jeg har fået en dør ind til systemet, hvor jeg før har stået og kastet sten på vinduerne."* (skoleleder – lille model)

*"De er hurtigere, når jeg skriver til dem (medarbejdere i Børnefamiliecenter København). Det virker bedre, hvis vi skriver som skolesocialrådgiver, end hvis skolen skriver. Sådan er det, og det er godt."* (skolesocialrådgiver – lille model)

Kommunikationen mellem skole og børnefamilieenhed foregår ofte gennem skriftlige underretninger og samarbejdet omkring udarbejdelse af underretningen. 98 % af skolelederne, afdelingslederne og skolesocialrådgivere vurderer i den forbindelse, at dialogen omkring underretninger på de nye skoler er fremmet i nogen eller høj grad. I forlængelse heraf oplever langt de fleste tydeligere rammer for samarbejdet omkring bl.a. underretninger, idet 85 % vurderer, at roller og ansvar mellem skolen, skolesocialrådgiver og børnefamilieenhed i nogen eller høj grad afklares. Samtidig peger skolesocialrådgiverne i interviewene på, at der på skolerne med tiden også opstår en større forståelse for sagsgange og indsatser i Børnefamiliecenter København, herunder at det tager lang tid at behandle en underretning, og løsninger ikke altid kommer let:

*"Man skal også finde ud af, at når der sendes en underretning, så sker der ikke et mirakel."* (skolesocialrådgiver – lille model)

Når det opleves, at kommunikationen og samarbejdet mellem skolen og børnefamilieenheden er fremmet, kan dette også være medvirkende til oplevelsen af, at samarbejdet går hurtigere end tidligere. Dette kan forklares ved, at skolesocialrådgiveren hurtigt kan afklare og vurdere alvoren af vanskeligheder og derefter foreslå konkrete handlemuligheder i modsætning til tidligere, hvor skolens mulighed for socialfaglig støtte oftest var via en underretning:

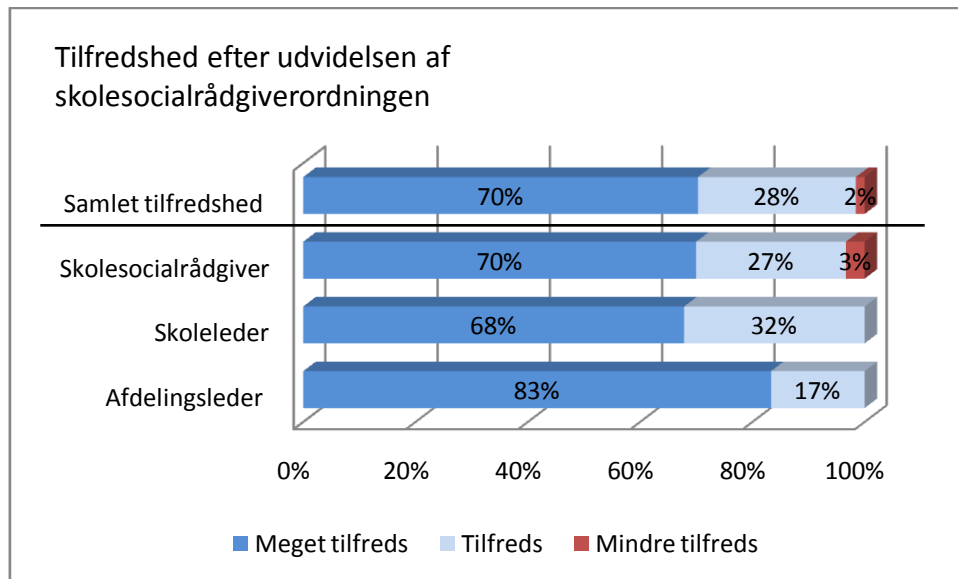
*"Før der skrev vi en række af underretninger, men der skete ikke noget. Der går vi nu til skolesocialrådgiveren og så sker der noget. Hun kan hjælpe os på den måde, at hun kan fortælle os hvad der er rimeligt og hvad der ikke er. Det er med til at gøre os mere professionelle."* (skoleleder – lille model)

*"Jeg synes livet er blevet lettere – for det er svært at vide, hvad man gør med de sager. Der har skolesocialrådgiveren kunnet afklare nogle problematikker."* (skoleleder – lille model)

### **6.3 Tilfredshed med udvidelse af skolesocialrådgiverordningen**

Det overordnede formål med skolesocialrådgiverordningen er, at skolesocialrådgiverne skal være med til at understøtte den tidlige indsats på skolerne samt sikre brobygning til Børnefamiliecenter København, hvis elever og forældre har behov for mere støtte, end der kan gives i skoleregion. Det er et fastsat succeskriterium for skolesocialrådgiverordningen, at 80 % af skoleledere, afdelingsledere i Børnefamiliecenter København og skolesocialrådgivere skal udtrykke tilfredshed med ordningen.

Skoleledere, afdelingsledere i Børnefamiliecenter København og skolesocialrådgiveres vurderinger af de første år med udvidelsen af skolesocialrådgiverordningen, viser at der generelt er stor tilfredshed med ordningen. Som nedenstående figur viser, er samlet set 98 % tilfredse eller meget tilfredse med udvidelsen af ordningen.



Til sammenligning med slutevalueringen af pilotordningen fra 2010 er der en stigende tilfredshed med ordningen. Slutevalueringen viste en fremgang i tilfredsheden fra 74 % i 2009, til 83 % i 2010, og nu efter udvidelsen er der en samlet tilfredshed på 98 %, hvilket er en stigning på 24 % point. Det skal dog her bemærkes, at det kun er nye skoleledere i ordningen, der har angivet deres tilfredshed. I forlængelse heraf er det interessant, at de nye skoleledere i ordningen, hvor størstedelen er på lille model, har en tilfredshedsgrad på 100 %, dette tal var for skolerne, hvor alle var på stor model, i pilotordningen på 80 %. Det ser således ud til, at de nye skoler har haft lettere ved at implementere og gøre brug skolesocialrådgiverfunktionen, end tilfældet var i pilotprojektet, hvilket formegentlig kan begrundes i, at de har kunnet lade sig inspirere af de gode og mindre gode erfaringer, der blev gjort i pilotfasen.

## Bilag 1 oversigt over skoler i skolesocialrådgiverordningen januar 2013

	Bydel	Stor model – socialrådgiver på skolen 2 dage om ugen (10 timer)	Lille model I – socialrådgiver på skolen 1 dage om ugen (5 timer)	Lille model I – socialrådgiver på skolen ½ dag om ugen (2-3 timer)
1	Amager Øst	Sønderbro Skole		
2		Lergravsparkens Skole		
3		Sundbyøster Skole		
4			Gerbrandskolen	
5			Skolen ved Sundet	
6	Amager Vest	Peder Lykke Skolen		
7		Amager Fælled Skole		
8		Dyvekeskolen		
9		Højdevangens Skole		
10			Skolen på Islands Brygge	
11			Ørestadens Skole	
12	Bispebjerg	Tagensbo Skole		
13		Lundehusskolen		
14		Grøndalsvængets Skole		
15		Holbergskolen		
16			Utterslev Skole	
17	Brønshøj- Husum- Vanløse	Tingbjerg Skole		
18		Korsager Skole		
19		Bellahøj Skole		
20		Husum Skole		
21		Rødkilde Skole		
22			Vanløse Skole	
23			Brønshøj Skole	
24			Hyltebjerg Skole	
25			Kirkebjerg Skole	
26			Katrinedal Skole	
27				Frederiksgård (specialskole)*
28	City- Østerbro	Kildevæld Skole		
29		Vibenshus Skole		
30		Christianshavns Skole		
31		Sortedamsskolen		
32			Strandvejsskolen	
33			Øster Farimagsgades Skole	
34			Nyboder Skole	
35			Randersgades Skole	
36			Langelinieskolen	
37				Sølvgades Skole
38				Den Classenske Legatskole
39				Heibergskolen
40				Det Kgl. Vejsenhus (privat)
41	Nørrebro	Rådmandsgades Skole		
42		Blågård Skole		
43		Nørrebro Park Skole		

44		Klostervængets Skole		
45		Guldberg Skole		
46	Valby	Ålholm Skole		
47		Valby Skole		
48		Kirsebærhavens Skole		
49		Lykkebo Skole		
50			Hanssted Skole	
51			Vigerslev Allés Skole	
52				Sankt Annæ*
53		Vesterbro	Ellebjerg Skole	
54	Bavnehøj Skole			
55	Tove Ditlevsens Skole			
56	Vesterbro Ny Skole			
57	Oehlenschlägersgades Skole			
58			Gasværksvejens Skole	
59				Engskolen (specialskole)*
<b>Antal skoler</b>		<b>34 skoler</b>	<b>18 skoler</b>	<b>7 skoler</b>
<b>Antal årsværk</b>		<b>17</b>	<b>4,5</b>	<b>1</b>

\* Skoler tilknyttet skolesocialrådgiverordningen uden budgettildeling til Børnefamiliecenter København